

मांयात

निर्वाण-स्वां

मांथात

निर्वाण - स्वां

अर्पण यापिः-

काय्पि : पवित्रबहादुर बज्राचार्य
दुण्डबहादुर बज्राचार्य (अनु.)

म्ह्याय्पि : हीरादेवी बज्राचार्य
रत्नदेवी घाण्वा
चन्द्रदेवी शाक्य

छय्पि : अशोक रत्न बज्राचार्य
प्रदीप, अमिता, रमिता
अजरा, अञ्जनी आदि

गाबहाल, यल ।

सबबदानं धम्मदानं जिनाति

यः ह्यं ब्वने व्वचायेवं मेपित ब्वंकेगु, न्यंकेगु याना नं
पुण्य संचय याना दिसं ।

अनिच्छा वत सङ्हरा, उप्पादवयघम्मिनो ।
उप्पज्जित्वा निरुज्जन्ति, तेसं वूपसमो सुखो ॥

अनन्त गुणं सम्पन्नम्ह सदाया निरिं लुमंकेबहम्ह जिमि मां

बीरमाया बज्राचार्यं

जन्म : ने. सं. १०३० कार्तिक शुक्ल पंचमि

दिवंगत : ने. सं. ११०४ माघ कृष्ण चौथि

शिघ्रातिशीघ्र निर्वाणया निरिं हेतु जुइमा धका
थुगु 'निर्वाण-स्वां' वसपोलयात छाया चवना ।

मां लुमंका

संसारय समयया प्रवाहल्य चुडका च्वनापि की सकल सत्वपिनि थःमहं धयात्थे क्षणभर नं दिना च्वने मदुगु जुया च्वन । गुलि नं उत्पन्न जूगु समुदय घर्म खः व फुक्क विनाश (निरोध) जुया वना च्वंगु जुया च्वन । समयया यानय् सफर यायां अनित्य, दुःख व अनात्मायात खंके मफया च्वपित संसार अनन्त खनि ! परन्तु सुना सद्धर्म खनी, थुइ, भच्चा जक जूसां दान, शील व भावना याइ इमिगु निरति संसार थःगु बीर्यबल्य दुगु जुया च्वन ।

गत २०४० साल माघ ८ गते आईतवार खुन्हु जिमि अनन्त गुणं सम्पन्नम्ह मांनं अनित्यया सन्देश बिया जिमित वाना बिज्यात । वसपोल-या! अन्तिम अवस्थाय् तक नं 'अरहं' 'अरहं' धाधां वसपोल भगवान् अरहत् सम्यक्सम्बुद्धयात लुमंका अनुपम जप, ध्यान यायां ७५ दैया उमेरय नश्वर देह त्याग याना बिज्यात । वसपोलया दकले लिपायागु शब्द वचन हे 'अरहं' जुल ।

सदांया निरति लुमंकेबहःह्य जिमि मांया नां 'बीरसाया बज्जाचार्यं' खः । वसपोलया बीया नां बैद्य 'न्हुछेराज' व मांया नां 'हीरा' खः । वसपोलया जन्म ने. सं. १०३० कार्तिक शुक्ल खस्थि खुन्हु थःगु कुल छे बुवहा कुरूवहालय् जूगु खः । वसपोलया शुभ विवाह जिमि अन्नन्त गुण दुह्य चिरंजीवी बी पूर्णबहादुर बज्जाचार्यं नापं न्हेदै या मचाबले हे जूगु खः । थुकथं मचाबले निसै दाम्पत्य जीवन हना जिपि मस्त जम्मा फिस्वम्ह दुगु खः उकी काय्पि च्याम्ह व म्हाय्पि न्याम्ह दुगु खः । परन्तु अनित्यया सन्देश लुमंकेत मदुपि वसपोलया जीवन काल्य हे च्याम्ह थःगु हे लाहि मदुगुयात मांनं अत्यन्त धैर्यपूर्वक सहन याना

(ख)

बिज्यात । उकी मध्ये काय्चा अशोकया बी जिमि दाजु कोमल बहादुर (आशारत्न) या २८ दॅया युवा अवस्थाय् ने. सं. १०८३ (२०१९ साल) पौष कृष्ण परेवा खुन्हु मडुगु खः ।

हाल जिपि वसपोल अद्वितीय स्नेहमयी मांया काय्पि निम्ह, म्हाय्पि स्वम्ह व काय्म्हाय्पिनि पाखें नीछम्ह छेय्पि दुगु जुल ।

जिमि मां धार्मिक प्रवृत्ति दुम्ह तथा अत्यन्त बांलागु शील स्वभाव दुम्ह खः । धर्म घयागु बांलागु स्वभाव खः, कुशल खः, भिगु खः, लौकिक व लोकुत्तरं पारंगत जूइगु छगू साधन खः घयागु खँय् क्वातुक विश्वास दुम्ह खः । उकि वसपोलं महायान व थेरवाद बुद्ध-धर्मयात समान रूपं सम्मान याना बिज्यात । वसपोलं स्वयं श्री रत्नाकर महा-विहार हृखवहालया ञ्जेश्वरी अबि तक नं जुया स्थानीय परम्परागत रितिस्थितिं यात नं कुशलतापूर्वक थःगु कर्तव्य निर्वाह याना बिज्यात । हानं जिमिगु छें भन्तेपिनि निरति बरोबर बिज्याइगु विश्राम छें थें जुल । थ्व वसपोल मांयाके दुगु श्रद्धा सम्पदा गुणया कारणं तथा जिमित नं श्रद्धा उत्पन्न यायेत स्यना बिज्यागु कारणं याना खः । घयानं तःगु दु गन कुलपुत्र कुलपुत्रीपिके श्रद्धा दइ अन भन्तेपि बिज्याइ । स्थानीय भन्तेपित लय् छको प्रत्येक २२ गते जलपान याकेगु ब्यवस्था याना र्थीतक अटूट रूपं चले याका बिज्यात । हानं वसपोल स्वयं श्री शाक्यसिंह विहार दायक परिषद्, मणिमण्डप विहार दायक परिषद्, सुमंगल विहार दायक परिषद् व नगरमण्डप श्री कीर्ति विहार दायक परिषद् या आजीवन सदस्य जुया बिज्यात । भ तेपित दान यायेगु ज्याय् न्हाबलें प्रसन्न मन तथा बिज्याइम्ह वसपोल खः । वसपोलया थःम्हं हे वास (भैषज्य) दयेका दान बिइगु ज्या न्हाबलें उत्साहपूर्वक याना बिज्याइगु खः । वसपोलयात भन्तेपि गुरुमांपि सकसिनं वास दान बिइम्ह उपासिका' धका म्हस्यू ।

(ग)

वसपोलयागु हे प्रेरणाय् जिमि चिरंजीवी पूज्य पिताया ७३ दै
क्यंगु शुभ जन्म उत्सवय् ने. सं. ११०१ (२०३७ साल) कार्तिक पूर्णिमा
खुन्हु सम्पन्न जूगु महापरित्राण न्वायेकेगु जिमित सौभाग्य प्राप्त जूगु
खः । वसपोलया परित्राण न्यनेगुली विश्वास व श्रद्धा दु । उकिं जिमि-
थाय् भन्तेपिं बिज्यातकिं परित्राण यायेगु छगू चनन हे जुइ घुंकल ।
थुजाम्ह परित्राणय् अत्यन्त विश्वास व श्रद्धा दुम्ह मां मदया २७ न्हु
लिपा २०४० साल माघ ५ गते माघ पुन्हि खुनु भिक्षुसंघपिं बिज्याका
शान्तपूर्वकं महापरित्राण श्रवण यायेगु ज्या नं सम्पन्न जुल । अथे हे
परम्परागत रितीस्थितिया पूजा विधिया अतिरिक्त लामागुसुपिं पाखें
सिधपूजा नं सम्पन्न जुल । धर्मय् श्रद्धा उत्पन्न यायेगु कुशल ज्यायात
खिन्न याये मज्यू धयागु मानं स्यना कना थकूगु धर्म खः ।

जिमि छेंया वसपोल जीवित लक्ष्मी खः । वसपोलं छेंया सुख,
स्मृद्धि भोग उत्थानया निरतिं जिमि चिरंजीवी अनन्त गुण दुम्ह पूज्य
बौया अर्धाङ्गिनी जुया अत्यन्त कुशलतापूर्वकं गृहिणी जुया बिज्यात ।
थौं जिमित दुगु गुलि नं सुख भोग खः व वसपोलया थःम्हं याना
बिज्याना थकूगु त्याग तपस्यां खः । थम्हं अनेक प्रकारं दुःख कष्ट
तथा अनेक विपत्ति भोग याना थकूगु गुणयात जिमिसं थन छत्वाचा
चवयां व्यक्त याये मफु । जिमि मांया गुणयात जिमिसं जीवन काछि
गुण कीर्तन याना चवंसा पवचाइ मखु । अथेन्हं जिमिगु निरतिं संसारय्
सुं सतिम्ह, सुं तःधंम्ह, मिखां खने दुम्ह देवता दसा न्हापांम्ह वसपोल
जिमि मां हे जुइ । मां तःधंम्ह देवता खः, ब्रह्मा खः, पूर्व देवता खः,
पूर्व आचार्य खः, लहा ज्वज्वलपा आव्हानीय खः । सदां कालय् न्हा-
बले लुमकेबहःम्ह खः । जिमि मां मात्र मां मखु । मां, गुम्हसिया
लाहिं व्दलपिं जिपिं खः, आः, जिमिगु निरतिं छु मंत ? आः जिमिगु
निरतिं मांया स्थान काये फुपिं संसारय् गन नं सुं दइ मखुत । श्व जक
जिमिगु निरतिं अपूरणीय क्षति जुल ।

(घ)

वसपोलं नेपाल व भारतया बौद्ध तीर्थ स्थलया यात्राया नापं विक्रम संम्वत् २०३० माल कार्तिक महिनाय् वर्मा, थाइलायण्ड, मलेसिया, सिंगापुरया दर्शनीय बौद्ध तीर्थ स्थलया यात्रा याना बिज्यागु खः । वसपोलयात वर्माया स्वेडर्गो पागोडा व थाइलायण्डया पन्नाया भगवान दर्शनयाना बिज्यागु सदा म्हिग ये च्वंक लुमंका कना बिज्याइगु खः ।

जापानयाम्ह महामान्य पूज्य शतजीवी नितिसदात्सु फुजी गुरुजी-पिनित मां मदुगु खबर थ्यनेवं साप हे तःधंक समवेदना प्रकट याना वसपोलया छम्ह शिष्यं थथे व्यक्त यात — छलपोलया मां जिमिनं मां खः, मां नं जिमित याना बिज्यागु आपालं गुणयात शब्दं जिमिसं व्यक्त याये मसल । वरु जिपि हे आमकन याकनं वया समवेदना प्रकट या वये । थथे हे कुशीनगरयाम्ह पूज्य भन्ते ज्ञानेश्वरं आपालं अनुकम्पा तथा मां मदुगु खबर सिइसाथं मां लुमंका तुरन्त बिज्याना समवेदना प्रकट या बिज्यात । अथे हे जिमि न्यातिजन थःथितिपि, भन्तेपि, अनागारीकापि, उपासक उपासिकापि तथा सकल हितचिन्त-कर्पि मां मदुगु असह्य घडी बिज्याना, काया जिमिगु मनयात सान्त्वना बिया बिज्यात, दिल । तसर्थ सकल प्रति जिपि कृतज्ञ जुया ।

मां मदया ४५ न्हया भित्रय् छगू मांयात लुमंकेगु ज्या धका किजा दुण्ड बहादुरं छगू अधिस्थान यार्थे त्रिपिटकय् च्वंगु सुत्र पिटकया छगू निकाय सम्पूर्ण थः मांया भाषां चार्निह मघासे अथक परिश्रम याना अनुवाद याना वचवायेकल । थ्व जिमि मांया नामय् तःधंगु उपलब्धि खः धका जिमिसं धाये ।

वसपोल मांया थःम्हं याना बिज्याना तःगु पुण्य क्रियां व वसपोल मदये धुंका नं जिमिसं यानागु महापरित्राण सह अन्य पुण्यया कारणं वसपोलयात अवश्य नं निर्वाणया निर्ति हेतु जुइ धयागु खँय् जिमिन दूढ विश्वास दु । साथे अवश्य नं वसपोलयात सुगति प्राप्त जुन धयागु

(६)

खंय् जिमित्तं छुं सन्देहं मदु ।

अन्तस दिवंगत जुया बिज्याम्ह अनन्त गुण दुम्ह स्नेहमयी,
करुणामयी मां वीरमायायात निर्वाणया निर्ति तप्यंगु, शीघ्रगु व
सफलगु हेतु जुइमा प्रका मिलिन्द-प्रश्नया वेस्सन्तरवर्गयागु छगू अंश-
यात स हूया रूप बिया वसपोलया लत्याया दिनयात सिघयेका धमं
दान यानागु जुल ।

— वसपोलया मस्त

वसपोल मत्तुगु ४५ न्हया दि ।

(वि. सं. २०४० फाल्गुण २३ गते)

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

मांयात निर्वाण - स्वां

मिलिन्द प्रश्नया वेस्सन्तरवर्गय् उल्लेख जूकथं भदन्त
नागसेन व अुजु मिलिन्दया विच्चय् जुया च्चंगु न्ह्यासः
लिसः थुकथं प्रस्तुत यानागु जुल -

Dhamma.Digital

मइया वंपिनि नामय् बिइगु दानया विषयय् प्रश्न

“भन्ते नागसेन ! सिता वंपि पुरूखापित पुण्य लायेमा षका
आशिका याना दायकपिसं दान बिल धाःसा थकि छ इमित
छु फल प्राप्त जुइ ला ?” “महाराज ! गुलिसितं फल प्राप्त जुइ,

गुलिसितं प्राप्त जुइ मखु ।” “भन्ते ! सुयात फल प्राप्त जुइ, सुयात जुइ मखु ?” “महाराज ! गुपि निरय (नरक)य् लाःपि खः, इमित प्राप्त जुइ मखु । गुपि स्वर्गं थ्यपि खः इमित नं प्राप्त जुइ मखु, गुपि पशुपंछि आदि निम्न योनी जन्म जूपि खः इमित नं प्राप्त जुइ मखु । प्रेतयोनी लाःपि (१) वन्तासिका (ल्ल्या तःगु नइपि), (२) खुण्णिपासिनो (नये त्वने पित्याःपि) व (३) निज्झामतण्हिका (प्यासं पूपि)—थुपि स्वता प्रकारया पुरखापित नं प्राप्त जुइ मखु । गुपि परदत्तोपजीवी प्रेत खः इमित धाःसा प्राप्त जुइ । इमित नं लुमंका बियेवं जक प्राप्त जुइ ।”

“भन्ते नागसेन ! अथे जूसा इमिगु दान निरर्थक व असफल जुइगु जुल, गुकिया फल छुं मदु । गुपिनिगु नामय् दान बिइगु खः, वयात छुं पुण्य दइ मखुगुलि व दान ख्यले मदुगु जुल ।” “जुइ मखु, महाराज ! उगु दान छुं फल मदुगु व ख्यले मदुगु जुइ मखु । दायकं हे उकिया फल अनुभोग याइ ।” “भन्ते ! जित कारण बिया थुइका बिज्याहुँ ।” “महाराज ! सुनानं न्यां, ला, मद्य, जा व मेमेगु क्वाःधासा दयेका थः सम्बन्धी कुलय् यंकल धाःसा यदि वया थः सम्बन्धीपिसं उगु लोसा धासा स्वीकार मयात धाःसा व फुक्क सिंति वना नष्ट जुइला ?” “जुइ मखु, भन्ते ! व गुम्हसियागु खः वयागु हे जुया च्वनी ।” “महाराज ! थथे हे उकिया फल दायकं हे अनुभोग याइ । महाराज !” “सुं मनू गनं कोथाय् दुहाँ वन धाःसा उकिया पिहाँ वयेगु मेगु लुखा मदु धाःसा व गुगु लुखां पिहाँ वइ ?” “भन्ते ! व हे लुखां लिहाँ वइ, गुगु लुखां व दुहाँ वंगु खः ।” “महा-

राज ! थये हे उक्किया फल दायकं हे अनुभोग याइ ।” “भन्ते नागसेन ! खइ थये खयेफु ! छप्सिं घाःगु खयेफु धका स्वीकार याये, उक्किया फल दायकं हे अनुभोग याइ, थ्व खँ जि त्वाः ह्लाये मखु ।”

“भन्ते नागसेन ! यदि दान व्यूगु पुण्य पुरखापिनिथाय् तक थ्यनिगु हानं इमिसं उक्किया फल अनुभोग याइगु खःसा यदि सुं हत्यारा, ज्यानमारा, हि बाः वयेकीह्य, मनूतयेत स्याना घोर पाप याना थुगु जिगु कर्मया विपाक नं पुरखापित वनेमा धका अनुभोदन यात घाःसा छु उक्किया फल पुरखापित प्राप्त जुइ ला ?” “जुइ मखु, महाराज !”

“भन्ते नागसेन ! पुण्य कर्मया फल वाःसा पुरखापिनि थाय् थ्यंका बिइ फइगु, पाप कर्मया फल वासा थ्यंके मफइगु, छु कारणं खः, छु हेतु खः ?” “महाराज ! थ्व प्रश्न न्यनेबहः मज्जुगु खः । महाराज ! छुं नं छु उत्तर द हे दइ धका च्वःप्वः मदुगु प्रश्न न्यना बिज्याये मते । अनं जिपा थाय्द छप्सिं थये न्यना बिज्याइ— आकाश निरालम्ब छाय् जूगु ? गङ्गा नदी अखतं छाय् मन्हागु ? मनुष्य व अंगवच्छीया छाय् निग तुति जक दुगु ? चलाया छाय् प्पा तुनि दुगु ?” “भन्ते नागसेन ! जि छपित हाय्केत न्यनागु मखु, जिगु थःगु सन्देह मदयेकेत जक न्यनागु खः । संसारय् आपालं मनूत तःसकं बेबेकोपि व अखतं थुइकिपि दु, थःत इमिसं सुधार थया धयागु विचारं जि न्यनागु खः ।”

महाराज ! पापया फल वयात लाइ मखु, गुह्यसिनं याःगु दइ मखु, न थःह्वं याकेगु स्वीकृति व्यूगु हे दइ । महाराज ! मनूतयेसं ढः दयेका लः ताताःपाक यंकी, छु अथे हे ततःगोगु ल्वहँया पहाडयात थःयत्थे ल्ह्वना नं यंके फइ ला ?” “फइ मखु, भन्ते !” “महाराज ! थये हे पुण्य कर्मया फल पुरखापित बिइ फइ, परन्तु

पाप कर्मयागु फल बिइ फइ मखु ।”

“महाराज ! चिकनं मत च्याके फुर्थे हे सुनानं छु लःखं नं मत च्याके फइला ?” “फइ मखु, भन्ते !” “महाराज ! थथे हे पुण्य कर्मया फल पुरखार्पित बिइ फइ, पाप कर्मयागु बिइ फइ मखु ।” “महाराज ! किसानं पुखुनी लः लह्याया वामाय् लः बिइ, छु समुद्रं लह्याया नं लः बिइ फइ ला ?” “फइ मखु, भन्ते !” “महाराज ! थथे हे पुण्य कर्मया फल पुरखार्पित बिइ फइ, पाप कर्मयागु फल बिइ फइ मखु ।”

“भन्ते नागसेन ! छु कारण पुण्यया फल इना बिइ फइगु, पापया फल धाःसा मफइगु ? कूपया कारण बिया थुइका बिज्याहुं, जि कांहा व मर्थूहा मखु । प्रष्ट प्रमाण न्यना हे थुइका काये ।” “महाराज ! पाप चीधं, पुण्य तःधं जूगुलि पुण्य याइहासिनं जक फल बिइ फु । पुण्य तःधं जूगुया कारण देव व मनुष्यपि सहित सकल लोकयात न तोपुये फु ।” “भन्ते ! कूपया उपमा बिया थुइका बिज्याहुं ।”

“महाराज ! पृथ्वी छफुति वा वल धाःसा छु व वा झिगू, झिनिगू योजन तक फैले जुइ फइ ला ?” “फइ मखु, भन्ते ! गन छफुति वा लागु खः, अन हे गना वनी ।” “महाराज ! थथे छु कारणं जूगु ?” “भन्ते ! वा फुति तःसकं चिफुति जूगुलि ।” “महाराज ! थथे हे पाप वर्म चीधं जूगुलि याना इना बिइ मफइगु खः ।”

“महाराज ! गुवले तःसकं इवारं वा वलधाःसा छु व न्यकन फैले जुइ ला ?” “जुइ, भन्ते ! झिगू झिनिगू योजन तकया गाः, दहं, पुखू, बंगाः, पहाडया कापी आदि भय् भय् बिक जाइ ।” “महाराज ! थथे छु कारणं जूगु ?” “भन्ते ! सुपाय् तःसकं तःपाय् जूगुलि ।” “महाराज ! थथे हे पुण्य तःधं जूगुलि देव व मनुष्यपित नं इना बिइ

फुगु खः ।”

“भन्ते नागसेन ! छु कारणं पाप चीधं व पुण्य तःधं ?”
 “महाराज ! गुलिसिनं दान बिइ, शीलया पालन याइ, उपोसथ व्रत
 च्वनी, इपि तःसकं आनन्दित जुइ, प्रसन्न जुइ, झन खुशी जुइ, न्ह्यु
 ख्वाः वइ प्रीति जाया वया हानं झन हे पुण्य वृद्धि जुइ ।”

“महाराज ! गथे आपालं लः दुगु छगः तुं दु । उकिं छखे पाखे
 लः दुहाँ वइ, मेगु पाखे पिहाँ वनी धाःसा आपाः लः पिहाँ वंसा लः पाः
 जुया वनी मखुगु खः । महाराज ! थथे हे पुण्य आपालं आपाः वृद्धि
 जुया वइगु खः, नाश जुइगु मखु । महाराज ! अथे हे पुण्य वृद्धि
 जुइगु खः । सच्छि दै तक सुनानं पुण्य इना च्वन घाःसा नं आपालं
 पुण्य वृद्धि जुया वइ । वं सुयात सुयात माल वयात वयात पुण्य बिइ
 फु । महाराज ! निगु मध्ये पुण्य तःसकं तःधं जूगु थ्व हे कारणं
 खः ।”

“महाराज ! पाप याये धुनेवं नुगः मछिके मालि । नुगः मछि-
 केवं मन व्वहाँ वनी, पापया पाखे हे बारवार ब्वाय् वनी, शान्ति दइ
 मखु, शोक याइ, अनुताप याइ, भ्रष्ट जुइ, नष्ट जुइ हानं थहाँ वये फइ
 मखु, अनया अन तुं लाना च्वनी । महाराज ! गथे गनं गंगु फि दुगु
 नदी थथ्याः व्वथ्याः वेवेक्वःगु दु । यदि वया फुसय् (च्वय्) भतिचा
 वा वल घाःसा लः झन हे सुना मदया वनिगु खः । महाराज ! थथे
 हे पाप याइहासिया चित्त व्वहाँ वनी । महाराज ! पाप चीधं जूगु
 थ्व हे कारणं खः ।”

“साधु, भन्ते नागसेन ! छपिसं गथे धया बिज्यात अथे हे षि
 स्वीकार याये ।”

एवम्न विषयम् प्रश्न

“भन्ते नागसेन ! फुक्क मिसा मिजंतयेसं भिगु व मभिगु,

न्हापा खने धुंकूगु व न्हापा गुबलें मखंनिगु, न्हापा याना तःगु व न्हापा याना मतनिगु, शान्ति बिइगु व ग्याःगु, तापाःगु व सतिगु अनेक प्रकारया द्वलंद्वः किसिमयागु स्वप्न खनी । ध्व स्वप्न छु वस्तु खः ? सुनां ध्व खनिगु ?”

“महाराज ! स्वप्न चित्तया न्होने वइगु निमित्त जक खः । महाराज ! खुता प्रकारं स्वप्न जुइ, (१) वायु प्रकोप जुइवं स्वप्न जुइ, (२) पित्त प्रकोप जुइवं स्वप्न जुइ, (३) कफ बढे जुइवं स्वप्न जुइ, (४) देवतापिनि प्रभावय् वया नं आपालं स्वप्न जुइ, (५) बारम्बार छुं ज्या याना च्वनेवं उकिया स्वप्न जुइ, (६) पूर्व निमित्त खना नं गुबलें गुबलें स्वप्न जुइ । महाराज ! ध्व खुता मध्ये लिपायागु पूर्व निमित्त खना स्वप्न जुइगु जक धात्वेंगु खः, मेगु फुक्क असत्यगु खः ।”

“भन्ते नागसेन ! पूर्व निमित्त खना गुकथं स्वप्न जुइगु ? छु वयागु मन पिहाँ वना भविष्यय् जुइगु घटनाया खवर ज्वना वइगु ला ? अथवा भविष्यय् जुइगु खँ स्वयं थः हे वया मनय् दुहाँ वइगु ला ? अथवा सुं मेह्य वया वयात कं वइगु ला ?” “महाराज ! वयागु मन पिहाँ वना भविष्यय् जुइगु घटनाया खवर ज्वना वइगु नं मखु. सुं मेह्य वया वयात कं वइगु नं मखु । भविष्यय् जुइगु खँ स्वयं थः हे मनय् वइगु खः । महाराज । गथे न्हाय्कनं स्वयं पिनेया किचः माला थःथाय् हइगु मखु, न्हाय्कनं किचः तया बिइगु नं मखु । परन्तु पिनेया वस्तुया किचः स्वयं लाना न्हाय्कनय् किचः दइगु खः । महाराज ! थथे हे वयागु मन पिहाँ वना भविष्यय् जुइगु घटनाया खवर ज्वना वइगु नं मखु, सुं मेह्य वयात कं नं वइगु मखु । भविष्यय् जुइगु खँ स्वयं उखें थुखें निमित्त वया मनय् वइगु खः ।”

“भन्ते नागसेन ! गुगु मनं स्वप्न खनिगु ख., छु उकिया फल गुजागु शान्ति जुइगु ला भयप्रद जुइगु ला घयागु खँ सिइ ला ?”
 “महाराज ! उकिया फल गुजागु शान्ति जुइगु ला भयप्रद जुइगु ला घयागु मनं सिइ मखु । थःह्वां खंगु स्वप्नयात मेपित कनी । मेपिसं उकिया अर्थ छ्याइगु खः ।”

“भन्ते नागसेन ! उकिया कारण क्यना बिज्याहुं ।” “महाराज !” गथे मनूतय् ह्यय् ती, लाःती, कइ प्वः दइगु खः, वयागु लाभया निति वा अलाभया निति, यशया निति अथवा अयशया निति प्रशंसाया निति अथवा निन्दाया निति, सुखया निति अथवा दुःखया निति । महाराज ! अथेसा ती, लाती, कइ प्वलं नं जि थुजागु फल बिइ घका सिइका दया वइगु ला ?” “मखु, भन्ते ! जोतिषतयेसं थाय् स्वया बिचाः याना धाइगु खः— थुकिया थुजागु फल जुइ ।”
 “महाराज ! थथे हे गुगु मनं स्वप्न खनिगु खः, नं थुकिया फल शान्तकर जुइ वा भयप्रद जुइ घका खँ सिइ मखु । थुजागु स्वप्न खना मेपित कनी, मेपिसं उकिया अर्थ छ्याइगु खः ।”

“भन्ते नागसेन ! गुह्यसितं स्वप्न खनिगु खः, वं देना च्वनिबले खनिगु ला न्ह्यःलं चायेका च्वनिबले खनिगु ?” “महाराज ! गुगु स्वप्न खनिगु खः, व न देना च्वनिबले खः, न न्ह्यलं चायेका च्वनिबले हे खः । परन्तु क्वातुगु न्ह्यः सालुइवं भवङ्गय् (अर्धं चेतना अवस्थाय्) स्वप्न खनिगु खः । महाराज ! क्वातुगु न्ह्यः वयेवं वयागु मन विस्मृत (भवङ्गत) जुइ, विस्मृत चित्तं ज्या याये फइ मखु, उबले वं सुख दुःखायात नं सिइके फइ मखु । गुबले चित्तं छुं चाइ मखु अबले वयात स्वप्न नं जुइ मखु । प्रवृत्ति चित्तय् हे स्वप्न वइ ।”

“महाराज ! गथे हाकुगु ख्युउंगु थासय् न्हाय्कनय् किचः दइ मखुगु खः । महाराज ! अथे हे क्वातुगु न्ह्यःलय् चित्तया विस्मृत

जुइवं शरीर दया च्वंसां चित्तं ज्या याइ मखु, चित्तं हे ज्या मयात घा:सा स्वप्न नं वइ मखु । महाराज ! गथे न्हाय्कं खः, अथे हे शरीर यात सिइकेमाः, गथे ख्युउं गु खः अथे हे क्वातुगु न्ह्याःयात सिइकेमाः गथे यच्चुगु प्रकाश खः अथे हे मनयात सिइकेमाः ।”

“महाराज ! गथे आपालं खसु वयेवं सूर्यया जः दइ मखु, निभाः दःसां बुलुया वनि, निभाः मदयेवं यच्चुगु जः नं दइ मखु । महाराज ! अथे हे क्वातुगु न्ह्याःलय् चित्त भवंगत (विस्मृत) जुइ, चित्त भवंगत जुइवं ज्या याइ मखु, चित्तं ज्या मयायेवं स्वप्न नं जुइ मखु । महाराज ! गथे सूर्य खः, अथे हे शरीरयात सिइके माः गथे खसु खः अथे हे क्वातुगु न्ह्याःयात सिइकेमाः, गथे सूर्यया जः (रश्मि) खः, अथे हे चित्तयात सिइकेमाः ।

“महाराज ! निगू अवस्थाय् शरीर दया च्वंसां चित्त रोके जुइ (१) क्वातुगु न्ह्याःलय् चित्त भवंगत (विस्मृत) जुइवं शरीर दया च्वंसां नं चित्त बन्द जुइ... , (२) निरोध समापन्न अवस्थाय् शरीर दया च्वंसां नं चित्त बन्द जुइ । महाराज ! जागृत अवस्थाय् चित्त चञ्चल, खुल्लागु प्रकट व स्वच्छन्दगु जुइ । थुगु अवस्थाय् चित्तय् छुं निमित्त वइ मखु । महाराज ! गथे थःत सुचुका तयेगु इच्छा याःम्हं पुरुषं खुल्लागु चःकंगु थासय् सकसिया न्ह्योनय् सुम्क च्वना मेपि पुरुषपिसं मखंक च्वने मास्ते वइगु खः । महाराज ! अथे हे न्ह्याःलं चाःगु चित्तय् दिव्य अर्थं दइ मखु । उकिं न्ह्याःलं चाःह्य पुरुषं स्वप्न खनी मखु । महाराज ! गथे मिध्या जीविका याइह्य दुराचारी, पाप मित्र, दुःशील वीर्यवान्ह्य, उत्साह रहित्ह्य भिक्षुया न्ह्योनय् बोधिपक्षीय घर्म वइ मखुगु खः उगु हे प्रकारं न्ह्याःलं चाह्यसियाके दिव्य अर्थं वइ मखु । उकिं न्ह्यालं चाःह्य पुरुषं स्वप्न खनि मखु ।”

“भन्ते नागसेन ! क्वातुगु न्ह्याःया आदि, मध्य व अन्त दइ

ला ?” “दइ, महाराज ! क्वातुगु न्ह्यःया आदि, मध्य व अन्त नं दइ ।” “गुगु आदि खः, गुगु मध्य खः, हानं गुगु अन्त खः ?” “महाराज ! शरीर त्यानुसे च्वनिगु, न्यलिगु, याताप्यतां वनिगु, बमलाइगु ध्व हे वयागु आदि खः । महाराज ! माकःया न्ह्यः थुजागु हे बच्छि न्ह्यल बच्छि ज्वलं च्वंका देनिगु खः- ध्व वयागु मध्य खः । महाराज ! थःत लोमंका छ्वयेगु, विस्मृत जुइगु (भवङ्गत) - ध्व अन्त खः । महाराज ! मध्यगु अवस्थाय् माकःया न्ह्यःथें जुइबले स्वप्न खनिगु खः । महाराज ! गथे सुं संयम-शील, थःत वशय् तइह्वा, शान्त चित्त याःह्वा धर्मधारीह्वा तथा दृढ विचारह्वा मनुखं हाःसः मदुगु जंगलय् वना दुने ध्यंक् शूक्ष्मगु अर्थ चिन्तन याइगु खः । अन न्ह्यः मवये-कूसे च्वना वं एकाग्र चित्त यायां शूक्ष्माति शूक्ष्मगु अर्थ थुइका काइ । महाराज ! थथे हे न्ह्यः व न्ह्यः मवःगुया दथुया अवस्थाय् माकःयाथें न्ह्यःवयेकूह्वा पुरुषं स्वप्न खनी । महाराज ! गुगु मनूतयेगु हाःसः खः व जागृत अवस्थाय्यात सिइकेमाः । गुगु एकान्तगु जंगल खः व माकःया न्ह्यःथें सिइकेमाः । गुगु हाःसलं अलगुगु न्ह्यः मवये-कूसे दथुया अवस्थाय् च्वना दुने ध्यंक् शूक्ष्मगु खँ वाला मनन याःगु खः माकःया न्ह्यःया अवस्थाय् स्वप्न खनिथें खः ।”

“साधु, भन्ते नागसेन ! छपिसं गथे घया बिज्यात अथे हे जि स्वीकार याये ।”

अकाल मरणया विषयय् प्रश्न

“भन्ते नागसेन ! गुलि नं सत्वपि सिना च्वन छु इपि फुक्क कालं सिना च्वंगु ला अथवा अकालं नं सिइपि” “महाराज ! कालं सिइपि नं दु, अकालं सिइपि नं दु ।”

“भन्ते नागसेन ! सु कालं सिइपि, सु अकालं सिइपि ?”
“महाराज ! छपिसं अया ना, जम्बू वृक्ष वा मेमेगु फल सइगु भिगा

फल पाके जुइ धुंका नं कुतुं वःगु, फल पाके जुइ न्हव नं कुतुं वःगु
ह्वापा खना बिज्यानागु दु ला ?" "दु, भन्ते ! खनागु दु ।" महा-
राज ! सिमां फल कुतुं वइयु फल फुक्क कालं याना कुतुं वइगु ला
कि अथवा अकालं नं कुतुं वइगु ? भन्ते ! पाके जुया तःगः जुया कुतुं
वइगु फल कालं कुतुं वइगु खः, किलं नया, कथि दाय्या, वा फय् वदा
लखं दुने दुने ध्वम्मिना कुतुं वइयु अकालं कुतुं वइगु खः ।" " महा-
राज ! थथे हे गुपि पूरा वृद्ध जुया सित धाःसा इपि काल-मृत्यु
सिद्धिपि खः ल्यपि सुं गुपि अकाल-मृत्यु धका सिद्धे माः गुपिनिगु
कर्मया कारणं, अपालं जूगुया कारणं, आपालं ज्याया बोझया कारणं
सिद्धगु खः ।"

"भन्ते नागसेन ! गुपि कर्मया कारणं, आपालं जूगुया कारणं,
आपालं ज्याया बोझया कारणं वृद्धा जुया सित धाःसा सकलं काल—
मृत्यु गुपि खः । गुम्हं मांथा प्वाथय् सिद्धा खः, वयागु नं व हे कालं
सिद्धं खः । थथे हे सुं गुह्यं जन्म जूथाय् छें सित धासा वयागु नं
कालं-मृत्यु हे जूगु खः । थुकथं वयागु नं काल-मृत्यु जूगु खः । गुह्य
लच्छि जक बुद्धे सित धासा वयागु नं व हे कालं सिद्धा खः— थुकथं
वयागु नं काल-मृत्यु जूगु खः । गुह्य वृद्धा जुया सिद्धा खः वयागु नं
व हे कालं सिद्धा खः । भन्ते नागसेन ! उकि अकालं सिद्धगु धयागु
नां हे मदये माःगु खः इपि फुक्क कालं हे सिद्धगु खः ।"

महाराज ! ह्नेता प्रकारकापि मनुत् आयु पूरा जुइ न्ह्यः
हे सिद्ध, अकाल्य् सिद्ध । सु सु ह्नेता प्रकारयापि ? महाराज ! (१)
नये मास्ते वःह्य मनु भोजन प्राप्त मजुमा कारणं प्वाया मि पुना
आयु पूरा जुइ न्ह्यः अकालं हे सिद्ध, (२) प्यास चाःह्य मनु लः त्वने
मखंया कारणं नुगःचु गना आयु पूरा जुइ न्ह्यः अकाल्य् हे सिद्ध,
(३) सर्पं न्याह्य मनु सःह्य क्षारफूके नाप मलायेवं विष सरे जुया

आयु पूरा जुड़ न्ह्यः अकालं सिइ, (४) विष न्ह्य मनु उचित वासः प्राप्त मजुइवं अङ्ग प्रत्यङ्ग डाह जुया आयु पूरा जुड़ न्ह्यः अकालं हे सिइ, (५) मी लाःह्य मनु गुनानं मि स्याना मव्यूगुया कारणं आयु पूरा जुड़ न्ह्यः हे अकालं सिइ, (६) लख्य् कोब्बाःह्य मनु सुयागुं ग्वहालि मडुया कारणं सासः ल्हाये मफया आयु पूरा जुड़ न्ह्यः हे अकालं सिइ व (७) तीरं कःह्य मनु सःह्य वैद्य चूमलाःगुया कारणं वयागु धालं याना आयु पूरा जुड़ न्ह्यः हे अकालं सिइ । महाराज ! श्वःहेता प्रकारया मनून आयु पूरा जुड़ न्ह्यः हे सिइ, थुमिगु अकाल-मृत्यु जुइगु खः । थुपि पुक्क छगू हे प्रकारयापि धका माने याना ।

“महाराज ! सत्वपि च्यागू प्रकारं सिइ- (१) वायु बढे जुया, (२) पित्त स्यना, (३) कफ बढे जुया, (४) सन्निपात जुया, (५) मौसम गडबड जूगुया कारणं, (६) विषम आहार नया, (७) छुं मेगु वाहिरिक कारणं व (८) कर्म विपाकया कारणं । महाराज ! थुपि च्यागू कारणं सिइ । महाराज ! थुपि मध्ये गुपि कर्मया विपाकं (फल) या कारणं मृत्यु जुइ, थुपि हे समय वया सिइपि जुइ, व हे कालं मृत्यु जूपि खः । बाकी मेपि समय स्वया न्ह्यः अकालय् सिइगु खः । धया नं तःगु दु-

जिघच्छाय पिपासाय, अहिददुो वित्सेन च ।

अग्निगउदकतीहि. अकाले तत्थ मीयति ॥

वातपित्तेन सेम्हेन, सन्निपातेनुत्तहि च ।

विसमोपषकमकम्मेहि, अकाले तत्थ मीयती' ति ॥

‘नये मास्ते वया, प्यासं, सर्पं न्याना व विषं, मि, लः व तीर (शस्त्रं) अकालय् हे मृत्यु जुइ । वायु, पित्त, कफ, सन्निपात व मौसम-या कारणं गडबड जुया, पिनेया कारण व कर्म-फलं अकालय् हे मृत्यु

जुडुगु खः ।

महाराज ! गुलि सत्वेपि न्हापाया जन्मय् याना वःगु भिन्न भिन्न
अकृशल कर्म-विपार्क सिइ । महाराज ! सुनां थन थुगु जन्मय् सुं
मेपित् छालाका स्याना बिइ, व लखलख दँ तक मचाबले, ल्याय्हा-
बले वा वृद्धबले हे पित्याःगुलि वाथावाया कना, प्वाःया मि दुने
दुने नुगःचु गका, तःसक हे नये पित्याःगुलि दाह जुका सिइ । थ्व नं
वयागु काल-मृत्यु खः ।

महाराज ! सुनां थन थुगु जन्मय् सुं मेपित् प्याः चायेका
स्याना बिइ, व लखलख दँ तक प्यासं व्याकुल जुइका प्रेत जुया
गंसीहा जुयां, गंगु नुगः जुया मचाबले, ल्याय्हाबले वा वृद्धबले प्यासं
सिइ । थ्व नं वयागु काल-मृत्यु खः ।

महाराज ! सुनां थन थुगु जन्मय् सुं मेपित् सर्पं न्याका स्याइ,
व लखलख दँ तक छहा अजिगरया म्हुतु मेहा अजिगरया म्हुतुइ व
छहा हाकुहा सर्पया म्हुतु मेहा हाकुहा सर्पया म्हुतुइ लाका न्याका
मचाबले, ल्याय्हाबले वा वृद्ध जुइका सिइ थ्व नं वयागु काल-मृत्यु
खः ।

महाराज ! सुनां थन थुगु जन्मय् सुं मेपित् विष नका स्याइ,
वया लखलख दँ तक मचाबले, ल्याय्हाबले वा वृद्धबले थुजागु विषं
मृत्यु जुइ, गुगुलि वयागु अङ्ग प्रत्यंग व्छइ, शरीर कुचा कुचा जुया
कृतु वइ, सीह्वाथे ध्वंगी नवइ । थ्व नं वयागु काल-मृत्यु खः ।

महाराज ! सुनां थन थुगु जन्मय् सुं मेपित् मि स्याइ, व लख-
लख दँ तक छगू मियां पहाड मेगु मियां पहाडय् तथा छगू यमलोक
मेगु यमलोकय् वना मि शरीर व्छथा क्वयेका मचाबले, ल्याय्हाबले
वा वृद्धबले सिइ । थ्व नं वयागु काल-मृत्यु खः ।

महाराज ! सुनां थन थुगु जन्मय् सुं भेपित लखय् थुना स्याइ, व लखंलख दँ तक गंसीह्वा, रोगीह्वा व कमजोर तथा ततःधंगु चिन्ताय् लाना मचाबले, ल्याय्ह्वाबले वा वृद्धबले लखय् दुना सिइ । थ्व नं वयागु काल-मृत्यु खः ।

महाराज ! सुनां थन थुगु जन्मय् सुं भेपित शस्त्रं स्याइ व लखं लख दँ तक सुया, दाया, कयेका, भाला अथवा तीरं सुया मचाबले, ल्याय्ह्वाबले वा वृद्धबले शस्त्रं हे सिइ । थ्व नं वयागु काल-मृत्यु खः ।

“भन्ते नागंसन ! छपिसं गुगु अकाल-मृत्यु दु धका कना बिज्यात जित उकिया कारण बिया थुइका बिज्याहुँ ।”

महाराज ! गथे भचा तःसकं हे आपाःगु मिया द्वय् घाय् सि, सिमा कचा, कञ्जाः इत्यादि च्याइगु खः, फुक्क च्याना मदयेवं सिना वनिगु खः । मनूतयेसं घाइ व मि विना छुं विघ्न बाधां थःत पूरा समय तक च्याना सिना वन । महाराज ! थथे हे गुपि द्वांद्वः दिन तक जीवित जुया वृद्ध जुया आयु फुइवं विना छुं विघ्न बाधां अथवा आकाङ्क्षाकां दुर्घटनां मृत्यु जुइ, वयागु मृत्यु काल (समय) फुना जूगु धका धाइ ।

महाराज ! गथे मि द्वय् घाय् सि, सिमा कचा इत्यादि च्याना सिना वनिगु खः । च्याना सिइ न्ह्यः हे बांलाक वा वल घाःसा मि सिना वनिगु खः । महाराज ! छपिसं छु उगु मि समय फुना सिइगु धका धया बिज्यायेगु ला ?” “मखु, भन्ते !” “महाराज ! छु कारणं न्हापायागु मि लिपायागु मियाथें छाय् ज्वः मजूगु ?” “भन्ते ! दथुइ हे सुपाचं वा वःगुलि मि पूरा च्यायेगु ईफुइ न्ह्यः हे सिइगु खः ।” “महाराज ! थथे हे गुह्यसिया अकाल-मृत्यु जुइगु

खः, वया छगू मखु छगू आकाशाकां वायु स्यनेवं वा पित्त स्यनेवं वा कफ वृद्धि जुइवं, वा सन्निपात जुइवं वा मौसम गडवड जुइवं, विषम आहार जुइवं, छुं दुर्घटना वा पित्याः वा प्याःचाः वा सर्पे न्यानां वा विषं कया वा मिड लाःगु वा लख्य दुना वा शस्त्रं कया अकाल्य हे मृत्यु जुइगु खः । महाराज ! थुकथं अकाल-मृत्यु जुइगु खः ।

महाराज ! गथे आकाशय आपालं सुपायं वया वं व गाः जाय्क घनघोरं वा वल घाःसा मनुतयेसं उगु सुपाचं विना छुं विघ्न बाधां तःसकं वा वल धका घाइ । महाराज ! थथे हे गुपि पूरा वृद्ध जुया व आयु फुना विना छुं विघ्न बाधां वा आकाशाकां दुर्घटनां मृत्यु जुइगु खः, वयागु मृत्यु समय फुना जूगु धका घाइ ।

“महाराज ! गथे आकाशय आपालं सुपायं दुग जूसां तःसकं वःगु फसं सुपायं उखें थुखें पुइकः यकिइगु खः । महाराज ! अथेसा छु छपितं उगु सुपायं समय फुना नाश जूगु धका घया बिज्यायेगु ला ?” “मखु भन्ते !” “महाराज ! न्हापांगु सुपायं व लिपायागु सुपाच्यं छु बराबर मजूगु धका सिइकेगु ?” “भन्ते ! आकाशाकां फय वयवं उगु सुपायं समय फुइ न्ह्यः हे चिला वन ।” “महाराज ! थथे हे गुहासिया अकाल-मृत्यु जुइगु खः, वया छगू मखु छगू रोगं कथेवं, वायु स्यनेवं... शस्त्रं लागुलि अकाल्य हे मृत्यु जुइगु खः । महाराज ! थुकथं अकाल-मृत्यु जुइगु खः ।”

“महाराज ! थथे सुं बःलाहा विष दुहा सर्पं तं पिकया सुं मनुयात न्यामा बिल घाःसा उगु विषं विना छुं विघ्न बाधां फेले जुइ अले वयात स्याना बिल घाःसा मनुतयेसं उगु विषं विना छुं विघ्न बाधां थःगु ज्या यात धका घाइगु खः । महाराज ! थथे हे गुपि पूरा वृद्ध जुया व आयु फुना छुं विघ्न बाधा वा आकाशाकां दुर्घटनां सिइ, वयागु मृत्यु समय फुना जूगु धका घाइ ।

“महाराज ! गधे बःलाह्य, विष दुह्य सपं तं पिकया सं मन्-
यात न्याना बिल धाःसा सं सर्पया विष लिकाइह्य वया उगु विष
लिकया बिइगु खः । महाराज ! अथेसा छु छपिसं उगु विषं थःगु
ज्या सिधयेका जक मदया वन धका घया बिज्यायेगु ला ?” “मखु,
भन्ते !” “महाराज ! थ्व लिपायागु विष ह्यापायागु विष लिसे
छाय् बराबर मज्जुगु ?” “भन्ते ! थ्व विष फैले जुइ न्ह्यः हे विष
लिकाइह्य विष लिकया बिइ धुकल ।” “महाराज ! थथे हे गुह्य-
सिया अकाल-मृत्यु जुइगु खः, वया छगू मखु छगूलि याना
अकालय् हे मृत्यु जुइगु खः । महाराज ! थुकथं अकाल-मृत्यु
जुइगु खः ।

“महाराज ! गधे धनुषधरं तीर चले याइगु खः, यदि उगु तीर
पाय्छि ताःकय् लाः वन धाःसा मन्तयेसं उगु तीर विना छुं विघ्न
वाधां पाय्छिक थःगु ताःकय् लात धका घाइगु खः । महाराज !
थथे हे सं गुपि पूरा वृद्ध जुभा आयु फुना मृत्यु जुइ, वयात मेपिसं
विना छुं विघ्न वाधां काल-मृत्यु जूगु धका धाइ ।

‘महाराज ! गधे वदि सं धनुषधरं तीर चले याइ परन्तु दथुइ
हे सं मेहासिनं उकियात त्वाथला कुतुका बिइगु खः, अथेसा छु छपिसं
उगु तीरं विना छुं विघ्न वाधां पाय्छिक थःगु ताःकय् थ्यन धका
धया बिज्यायेगु ला ?” “मखु, भन्ते !” “महाराज ! लिपायागु
तीर ह्यापायागु तीर लिसे छाय् बराबर मज्जुगु ?” “भन्ते ! वयात
मुनानं दथुइ हे कुतुया न्युगुलि ।” “महाराज ! थथे हे गुह्यसिया
अकाल-मृत्यु जुइगु खः, वया छगू मखु छगूलि याना अकालय्
हे मृत्यु जुइगु खः । महाराज ! थुकथं अकाल-मृत्यु
जुइगु खः ।

“महाराज ! गथे यदि कैय् थल थात धाःसा उकि ताउतक सः पिहाँ वया च्वनिगु खः । मनूतयेसं उकिया सः बिना छुं विघ्न वाधां ताउतक वल धका धाइ । महाराज ! थथे हे तुं गुह्य पूरा वृद्ध जुया आयु फुना मृत्यु जुइ, वयात मेपिसं बिना छुं विघ्न वाधां काल-मृत्यु जूगु धका धाइ ।”

“महाराज ! गथे सुनानं कैय् थल चायेवं उकि सः पिहाँ वये साथ सुनानं कैय् थल ज्वना बिल धाःसा व सः बन्द जुइ । अथेसा छुं छपिसं उकिया सः बिना छुं विघ्न वाधां ताउतक वल धका धया विज्यायेगु ला ?” “मखु, भन्ते !” “महाराज ! व छु कारणं न्हापायागु सः लिसे लिपायागु सः बराबर मज्जुगु ?” “भन्ते ! सुं मनुखं कैय्या थल ज्वना न्यूगुलि बराबर मज्जुगु खः ।” “महाराज ! थथे हे गुह्यसिया अकाल-मृत्यु जुइगु खः, ववा छगु मखु छगुलि याना अकालय् हे मृत्यु जुइगु खः । महाराज ! बुकथं अकाल-मृत्यु जुइगु खः ।”

“महाराज ! गथे वुँइ वांलाक पिनातःगु वा इलय् वा वःगुया कारणं तःमा जुया वा ज्वाय् ज्वाय् सइगु खः, वा लये न्ह्यः तक पूरा तयार जुइगु खः । मनूतयेसं थ्व बालि बिना छुं विघ्न वाधां बांलाक सल धाइ । महाराज ! थथे हे सुं गुपि पूरा वृद्ध जुया आयु फुना मृत्यु जुइ, वयात मेपिसं बिना छुं विघ्न वाधां काल-मृत्यु जूगु धका धाइ ।”

“महाराज ! गथे यदि वुँइ वांलाक पिनातःगु वा (बालि) वा (वर्षा) मवःगुलि गना सिना वन धाःसा छपिसं छुं बालि बांला धका धया विज्यायेगु ला ?” “धाये मखु, भन्ते !” “महाराज ! व छु कारणं न्हापायागु वा लिपायागु वा लिसे बराबर मज्जुगु ?”

“भन्ते ! पिनेयामुं ह्यं गस्त्रिणा कारणं वा गना सिना वन ।” महाराज ! वधे हे सुं गुह्यसिया अकाल-मृत्यु जुइगु खः, वया छगू मखु छगूलि याना अकालय् हे मृत्यु जुइगु खः । महाराज ! शुक्रयं अकाल-मृत्यु जुइगु खः ।”

महाराज ! छपिसं न्हापा वार्डेमु वामा किलं नयेवं स्थना वन धका न्यना तथा बिज्यानागु दुला ?” “दु, भन्ते ! न्यनागु नं दु, खनागु नं दु ।” “महाराज ! अथेसा छु उगु वामां कालय् सित लाकि अकालय् सित ?” “भन्ते ! अकालय् सित । यदि उकी किलं मतगु जूसा बालि लयेबले तकं तयार जुइगु खः ।” “महाराज ! शुकी नं ह्यं छगू उपघात याःगु कारणं याना वा नाश जूगु खः ह्यं विघ्न वाधा मदुबले बांलाक वा सःगु खः ला ?” “खः, भन्ते !” “महाराज ! वधे हे सुं गुह्यसिया अकाल-मृत्यु जुइगु खः, वया छगू मखु छगूलि याना अकालय् हे मृत्यु जुइगु खः । महाराज ! शुक्रयं अकाल-मृत्यु जुइगु खः ।”

“महाराज ! छपिसं न्हापा बालि सयेधुंका वागुं ववछुइ धुंका प्वं वया स्यंका ब्यगु न्यना बिज्यानागु दु ला ?” “दु, भन्ते ! न्यनागु नं दु, खनागु नं दु ।” “महाराज ! अथेसा छु उगु वामा काबम् सित ला कि अकालय् ?” “भन्ते ! अकालय् सित । यदि प्वं वधा मज्जुन जूमा वा लयेबले तकं बालि बांलाक सइगु जुइ ।” “महाराज ! शुक्रि नं ह्यं छगू उपघात याःगु कारणं याना वा नाश जूगु खः । ह्यं विघ्न वाधा मदुबले बांलाक वा सःगु खः ला ?” “खः, भन्ते !” “महाराज ! वधे हे सुं गुह्यसिया अकाल-मृत्यु जुइगु खः, वया छगू मखु छगू जुइवं वा आकाशाकां वायु स्यनेवं वा पित्त स्यनेवं, वा कफ बढे जुइवं वा सन्निपात जुइवं वा मौसम गडबड जुइवं, विषम आहार नयेवं, ह्यं दुर्घटना वा पित्यागुलि वा प्यासं वा सर्पं न्यना वा

विषं कया वा मि लाना वा लख्यं दुना वा शस्त्रं कया अकालं हे मृत्यु जुइगु खः । महाराज ! थुकथं अकाल-मृत्यु जुइगु खः ।”

भन्ते नागसेन ! आश्चर्यं जुल ! अद्भुत जुल !! छपिंसं कारणयात बांलाक कयना बिज्यात । अकाल-मृत्यु दु धयागु सावित यायेया निरति गोगुमछि उपमा बिया बिज्यात । अकाल-मृत्यु दु घका स्पष्ट याना बिज्यात, प्रकट याना बिज्यात, हानं पक्का याना बिज्यात । भन्ते नागसेन ! मथूपि व ज्ञां मदुपि मनुखं नापं छपिनिगु छगू जक उपमा हे अकाल-मृत्यु दु घका माने याना काइ । बुद्धिमान-पिनिगु ला खँ हे म्वाल । छपिनिगु न्हापांगु उपमा न्यना हे जि अकाल-मृत्यु दु घका थुइका कायेधूंगु खः । अथेसां छपिनिगु मेमेगु खँ न्यनेगु मनंतुना पने मफुत्त ।

चैत्य प्रातिहार्यया विषय्य प्रश्न

“भन्ते नागसेन ! सकलें परिनिर्वाण प्राप्त जूपिनिगु चैत्य्य प्रातिहार्य दइला अथवा गुलि गुलि चैत्य्य जक ?”

“महाराज ! गुलि गुलि चैत्य्य जक दइ, गुलि गुनि चैत्य्य दइ मखु ।” “भन्ते ! गुकी दइ, गुकी दइ मखु ?” “महाराज ! स्वता मध्ये न्हागुसां छगूया अधिष्ठान यायेवं निर्वाण प्राप्त जूपिनिगु चैत्य्य प्रातिहार्य दइ ।” “छु स्वता मध्ये छताया अधिष्ठान यायेवं ?” “महाराज ! धन सुं अर्हतं थः म्वाना च्वंबले देव व मनुष्यपित अनुकम्पा त्या अधिष्ठान याइ- थुगु चैत्य्य प्रातिहार्य वयेमा । वसपोलं थुकथं अधिष्ठान याःगुलि याना चैत्य्य प्रातिहार्य दइगु खः । थुकथं अधिष्ठान माना निर्वाण प्राप्त जूपिनिगु चैत्य्य प्रातिहार्य दइगु खः ।

महाराज ! हानं देव व मनुष्यपित अनुकम्पाया निरति निर्वाण

जुया विज्यापिनिगु चैत्यय् प्रातिहार्यं क्यनिगु खः । उगु चमत्कार खना मन्तयेके धर्मया प्रति श्रद्धा वृद्धि जुइ । हानं मन्तु श्रद्धालु जुवा आपालं पुण्य थयायेमा धका देवतापिनि अधिष्ठानं निर्वाण प्राप्त-पिनिगु चैत्यय् प्रातिहार्यं दइगु खः ।

महाराज ! हानं मुं श्रद्धालु, प्रसन्नहा, पण्डित, विद्वान व बुद्धि-मान मिसा मिजंतयेसं सुगन्ध, माला, कापः व मेमेगु वस्तु छाया 'थथे जुइमा' धका अधिष्ठान यायेवं अथे हे जुइ । थुकथं मनुष्यं अधि-ष्ठान यायेवं निर्वाण प्राप्त जूपिनिगु चैत्यय् प्रातिहार्यं दइगु खः ।

महाराज ! थ्व हे स्वता मध्ये छगूया अधिष्ठान यायेवं निर्वाण प्राप्त जूपिनिगु चैत्यय् प्रातिहार्यं दइगु खः ।

महाराज ! यदि इमिगु अधिष्ठान मदुगु जूसा धीणास्रव जूहा, खूगु अभिज्ञा^१ प्राप्त जूहा व चित्तयात पूरा वशय् दुहासिगु चैत्यय् प्रातिहार्यं दइ मखुगु जुइ । महाराज ! प्रातिहार्यं छुं मदुगु जूसां नं वसपोलपिनिगु पवित्र जीवनयात दृष्टी तथा उगु चैत्यया थाय् वनेमाः 'थ्व निर्वाण प्राप्त जूहा बुद्धपुत्र खः' धका गौरवपूर्वक मनय् तयेमाः ।

"साधु, भन्ते नागसेन ! कृपिसं गथे धया विज्यात अथे हे जि स्वीकार याये ।"

धर्माभिसमयया विषयय् प्रश्न

भन्ते नागसेन ! गुपि सम्भक्कु लैय् जूपि खः, इपि फुकक-सितं धर्माभिसमय^२ साक्षात्कार जुइ आ कि अथवा गुलि गुलिसित मजुइ नं फु ? महाराज ! गुलि गुलिसित जुइ, गुलि गुलिखित जुइ मखु । भन्ते ! सुयात जुइ, सुयात जुइ मखु ?

१. स्वया दिसै पृ. १८२ ।

२. मार्गकल प्राप्त यावेगु ।

महाराज ! पशु आदि नीच योनी उत्पन्न जूपि सम्यक्
 लैय् लाःसां मार्गं फल प्राप्त जुइ मखु । प्रेतयोनी उत्पन्न जूपि ...
 मिथ्या दृष्टिकर्पित, कुहक (ढोंग) याइपित मां
 स्याःहासित, बो स्याःहासित, अर्हत् स्याःहासित
 संघय् भेद याःहासित बुद्धया शरीरं हि वयेकूहासित
 खुया संघय् दुहाँ वःहासित तीर्थं करतयेगु खैय् लाहासित ... ,
 मिष्णुणीलिसे व्यभिचार याःहासित, झिस्वता प्रकारया गरुक
 आपत्ति मध्ये गृगुं आपत्ति याना नं उकिया प्रायश्चित्त मयाःहासित ...
 ... , नर्पुसकयात, उमतोव्यञ्जकयात बांलागु लैय् जूपि जूसां
 मार्गफल प्राप्त जुइ मखु । न्हेदँ मदुझा मचायात नं मार्गं फल प्राप्त
 जुइ मखु । महाराज ! थुयि झिखुता प्रकारया पुद्गलपित भिगु लैय्
 लाःसां मार्गं फल प्राप्त जुइ मखु ।

अन्ते नागसेन ! (ह्लापांया) झिन्याहा पुद्गलपित मार्गं फल
 प्राप्त जुइमा वा मजुइमा (थुमिगु बारे जि छुं मधया) परन्तु न्हेदँ
 क्वय्याःहा मचायात मार्गं फल प्राप्त मजुइगु- थ्व छु कारण खः ?
 अझ नं छगू शंका दनी - मचायाके राग दइ मखु, द्वेष दइ मखु, मोह
 दइ मखु, मान दइ मखु, मिथ्या दृष्टि दइ मखु, असंतोष (अरति)
 दइ मखु, काम वितक दइ मखु । छु थ्व लोक सम्मत खँ मखुला ?
 मचायाके पाप दइ मखु, (उकिं) बं छकल हे प्यंगू आर्यसत्ययागु
 दुनेया खँ बांलाक थुइका काये फये माःगु खः ।

महाराज ! थ्व हे कारणं जि घया च्वनागु खः- न्हेदँ क्वय्या
 मचां मार्गं फल प्राप्त याना काये फइ मखु । महाराज ! न्हेदँ क्वय्या
 मचायात राग जुइगु विषयय् राग जुइगु खःसा, द्वेष जुइनु विषयय्
 द्वेष जुइगु खःसा, मोह जुइगु विषयय् मोह जुइगु खःसा, मद उत्पन्न
 जुइगु विषयय् मद जुइगु खःसा, मिथ्या दृष्टिक सिद्धान्त्य लगे जुइगु

खःसा संतोष व असंतोष जुडगु जुड, कुशल. भकुमलया विचाः बुगु
 खःसा वया नं मार्ग फल प्राप्त जुडगु जुड । महाराज ! न्हेदँ क्वय्या
 मचाया चरित्त अबल, दुर्बल, भचा भचा मन्द व मथूगुलि याना
 (वयात) असंस्कृत निर्वाण घातु भारी व महान जुड, विपुल जुड ।
 महाराज ! व अबल, दुर्बल, भचा भचा मन्द व मथूगु चित्त दुह्य
 न्हेदँ क्वय्याःह्य मचां उगु असंस्कृत निर्वाण धातुयात थुइका काये
 फइ मखु, गुगु भारीगु व महानगु खः, विपुलगु खः ।

महाराज ! सुमेरु पर्वतराज तःधं, भारी, विपुल व महान खः ।
 महाराज ! अथेसा छु उगु सुमेरु पर्वतयात सुनानं थःगु प्राकृतिक
 शक्ति व बल धीयँ ल्हने फइ ला ? "फइ मखु, भन्ते ! " "छु
 कारणं ? " "भन्ते ! उह्य मनूयाके तःसकं कम जक शक्ति दु हानं
 सुमेरु पर्वत आपालं आपाः महान । " "महाराज ! थये हे न्हेदँ क्वय्य-
 याःह्य मचाया चित्त अबल, दुर्बल, ... हानं असंस्कृत निर्वाण घातु
 भारी, विपुल व महान खः । महाराज ! व अबल दुर्बल ... चित्त
 दुह्य न्हेदँ क्वय्याह्य मचां उगु असंस्कृत निर्वाण धातुयात थुइका
 काये फइ मखु । व हे कारणं न्हेदँ क्वय्याह्य भिगु मार्गय् लाःसा नं
 मार्ग फल प्राप्त याना काये फइ मखु ।

"महाराज ! थ्व महापृथ्वी हाकः, व्याः, चकंगुली, विस्तृत,
 विपुल व महान खः । महाराज ! छु थूगु महापृथ्वीयांत वाः वःगु लः
 छप्ति प्याना ध्याचः याना बिइ फइला ? " "फइ मखु, भन्ते ! "
 "महाराज ! छु कारणं ? " "भन्ते ! वाः वःगु लः छप्ति जक जूगुलि,
 हानं थ्व पृथ्वी तःधं जूगुलि । " "महाराज ! थये हे न्हेदँ च्वय्याह्य
 मचाया चित्त अबल, दुर्बल ... हानं असंस्कृत निर्वाण घातु तःधंगु
 महानगु, विशालगु, विपुलगु व महानगु खः । न्हेदँ क्वय्याह्य मचा
 दुर्बल व मन्द जूगुलि याना असंस्कृत निर्वाण धातु थुइके फइ मखु ।

व हे कारणं त्ते दे क्वय्याह्य मचायात भिगु लैय् लाःसां मार्गं फल प्राप्त जुइ मखु ।

“महाराज ! छकु निकु चिकुगु, बःमलागु मि दु । महाराज ! अयेसा छु उगु छकुचा मि देव व मनुष्य सहित ध्व फुक्क लोक्य प्रकाशं खयेके फइला ?” “फइ मखु, भन्ते !” “छु कारणं ?” मि तःसकं चिकू, लोक तःसकं तःधं ।” “महाराज ! यथे हे त्ते दे क्वय्याह्य मचाया चित्त अबल, दुर्बल... जूगुलि महान अन्धकारं तोपुया तःगु खः उकि ज्ञानलोक क्यनेत तःसकं थाकु । व हे कारणं यानां हे त्ते दे क्वय्याह्य मचा भिगु लैय् लाःसां मार्गं फल प्राप्त याना काये फइ मखु ।

“महाराज ! गथे सालक जातिया छह्य रोगीह्य, गंसीह्य, व अणु परमाणु पाय्धिकःह्य किलं गुकु हाकःह्य, स्वकु व्याह्य, झिकु हाकःह्य व्याकु जाःह्य, सुं हस्तिराज किसि यात वःगु खना वयात नुना छ्वये फइ ला ?” “फइ मखु, भन्ते !” “छु कारणं ?” “भन्ते ! सालक कि वपाय्चो चीधिह्य जीव खः हानं हस्तिराज किसि तःसकं तःधी ।” महाराज ! यथे हे त्ते दे क्वय्याह्य मचायात चित्त अबल, दुर्बल... असंस्कृत निर्वाण धातु तःधं, महान विज्ञाल, विपुल व महान खः । त्ते दे क्वय्याह्य मचा दुर्बल व मन्द जूगुलि याना असंस्कृत निर्वाण धातु बुइके फइ मखु । व हे कारणं त्ते दे क्वय्याह्य मचा भिगु लैय् लाःसां नं मार्गं फल प्राप्त माये फइ मखु ।”

“साधु, भन्ते नामसेन ! छपिसं गथे जया विज्यात अबे हे जि स्वीकार थाये ।”

एकान्त सुख निर्वाणया विषयय् प्रश्न

“भन्ते नागसेन ! छु निर्वाणय् सुख छगू जक ला अथवा दुःख नं त्वाकःज्याः ?” “महाराज ! निर्वाणय् सुख छगू जक, दुःख त्वाकःज्याःगु मडु ।” “भन्ते नागसेन ! निर्वाण सुख जक घयागु खं जि स्वीकार मयाना । भन्ते नागसेन ! निर्वाणय् नं छु दुःख दु । थुकिया कारण क्यनेगु दु ।” “उगु छु कारण खः ?” “भन्ते नागसेन ! गुह्य निर्वाण मालेगुली जुइ, वं शरीर व मन नितां नं तप याःगु खने दु । वं दना दना चंक्रमण याना च्वनी । लासाय् फेतुना च्वनी, गोतुला च्वनी, भोजनय् आपालं संयम जुया च्वनी । न्ह्यः मवयेकूसे च्वना च्वनी । इन्द्रिययात क्वत्यला च्वनी । थःगु धन धान्य, प्रिय, थःथितिपि व मित्रपि लिसे सम्बन्ध तापाका छ्वइ । लोकय् गुपि सुखी जुइपि ऐश आराम याइपि मनूत खः, इपि पञ्चकाम गुणय् मस्त जुया च्वनी । अनेक प्रकारया मनयात माःगु सौन्दर्ययात मिखां खंका मज्जा याइ, म्ये, बाजं ह्याय्पनं न्यना उकिया स्वाद कया च्वनी, स्वां, फल लपते हः छ्यंगु, हाः अथवा अनेक प्रकारयागु अत्तर अथवा सुगन्ध ह्यासं नंतायेका प्रसन्न जुया च्वनी, साःसाःगु, नये त्वनेया स्वादं म्ये रस कया च्वनी, नायुगु, कोमलगु, क्यातुगु वस्तुया स्पर्शाया सुख कया च्वनी, भिगु मभिगु अथवा पाप पुण्यया विचारं मन मनं हे मस्त जुया च्वनी । छलपोलपि चाःसा मिखा, ह्याय्पं, ह्याय्, म्ये, शरीर व मनया इच्छायात दमन माना च्वनी, त्वाः ह्याना च्वनी, हां नापं लिना च्वनी, पना च्वनी, वन्द याना च्वनी, उकि याना शरीरयात नं कष्ट जुइ, मनयात नं कष्ट जुइ, शारीरिक व मानसिक नितां दुःख वेदना जुइका च्वनी । मागन्दिय परिव्राजकं भगवानयागु निन्दा याना थये घाःगु मखुला— ‘श्रमण गौतम दयावद्गुयात मदयेका छ्वइहा खः ।’ इव हे कारणं जि

१. मागण्डियसुत्त, म. नि. II. पृ. १६८ ।

घयागु निर्वाणय् नं दुःख त्वाकः ज्याः ।

“महाराज ! निर्वाणय् दुःख त्वाकः मज्याः । निर्वाणय् सुख जक दु । महाराज ! छपिसं निर्वाणय् दुःख दु घका घया बिज्यात, यथार्थय् निर्वाणय् दुःख मदु । थ्व ला निर्वाण साक्षात याये न्ह्यःया खँ खः, थ्व ला निर्वाण माला च्वनिगु अवस्थाया खँ खः । महाराज ! वास्तवय् निर्वाण सुख जक खः, निर्वाणय् दुःख भ्याः हे मदु । थुक्किया कारण कना ह्ये । महाराज ! जुजुपित राज्य-सुख घयागु छुं वस्तु दु ला ?” “दु, भन्ते ! जुजुपित राज्य-सुख दु ।” “महाराज ! जुजुपित उगु राज्य-सुखय् दुःख नं त्वाकः ज्याःगु दु ला ?” “मदु, भन्ते !” “महाराज ! गुबलें गुबलें सीमा प्रान्तया मनूतयेसं विद्रोह यायेवं इमित क्वत्येलेत जुजु थःगु छें तोता अघिकृतत मन्त्री, सेना व सिपाहित फुक्क व्वना पत्ति, चल, फय्, तान्वः सह याना थथ्याः क्वथ्याः लँय् धावा याना जुइ, तःधंगु युद्ध जुइ, थन तक नं की थःगु ज्यान तक नं जोखिमय् लाइ । व छायाःगु ?” “भन्ते नागसेन ! थ्व राज्य-सुख मखु । राज्य-सुख प्राप्त यायेया निति थ्व ह्लापांगु कोशिश खः । भन्ते नागसेन ! आपालं दुःख सिया जुजुं राज्य-सुख अनुभोग याइ । भन्ते नागसेन ! थुकथं राज्य-सुखय् दुःख मदु, राज्य-सुख घयागु मेगु हे सुख खः, दुःख घयागु मेगु हे खः ।” “महाराज ! थथे हे, निर्वाण सुख खः । निर्वाणय् दुःख मदु । निर्वाण मालेत शरीर व मनया तप याये हे माः । वं दना चंक्रमण यायेगु, आसन लाया फेतुइगु, गोतुलेगु, भोजनय् आपालं संयम तया च्वनेगु, न्ह्यः मवयेकूसे च्वनेगु, इन्द्रिययात दमन याना च्वनेगु, थःगु शरीरयात नं त्याग याना थुलिमच्छि दुःख सियेधुनेवं निर्वाण प्राप्त याना सुखया सुख अनुभव याइ । शत्रुतयेत दमन याना हे जुजुयात राज्य-सुख दइगु खः । अथे हे निर्वाणय् सुखया सुख खः, दुःख मखु ।

निर्वाण मेगु हे वस्तु खः, दुःख मेगु हे खः ।

“महाराज ! निर्वाण सुखया सुख खः, उकी दुःख मदु धयागु छगू मेगु कारण नं न्यना बिज्याहुँ— दुःख मेगु हे वस्तु खः, निर्वाण मेगु हे खः । महाराज ! आचार्यया थाय् शिल्प स्यनिह्वासिया सिल्प सुख धयागु दइ ला ?” “दु, भन्ते ! सुख धयागु दु ।” “महाराज ! छु शिल्प सुखय् दुःख दु ला !” मदु, भन्ते ! महाराज ! अथेसा छाय् बं थः गुरु (आचार्य) या सेवाय् थपाय्चो कष्ट याइगु, गुरुयात अभिवादन छाय् याइगु ? दना स्वागत छाय् याइगु ? ब्वनेगु, लः हयेगु, बै पुना बियेगु, दतिवं हया बियेगु, ख्वा सिलेत लः हया विइगु इत्यादि सेवा छाय् याइगु ? वयागु चिपः छाय् नइगु ? चिकं बुइका बिइगु, मोल्हुइका बिइगु, तुति तिया बिइगु छाय ? थःगु इच्छा तोता मेपिनिगु इच्छां छाय् फुक्क ज्या यायेगु ? छाःगु थासय् छाय् देनेगु ? मसाःगु मयःगु भोजन याना शरीरयात छाय् दुःख बिइगु ?” “भन्ते नागसेन ! शिल्प सुख थ्व मखु । शिल्प सयकेया निर्ति ह्लापां याये माःगु ज्या खः । भन्ते नागसेन ! आपालं दुःख सिया शिल्प सयेका शिल्प सुखया अनुभव याइ । शिल्प सुखय् दुःख मदु । शिल्प सुख मेगु हे वस्तु खः, दुःख मेगु हे खः ।” “महाराज ! थये हे निर्वाण सुखया सुख खः, निर्वाणय् दुःख मदु । गुह्यसिनं निर्वाण मालेगु याइ उह्वासिनं शरीर व मनं तप याये हे माः । वया दना चंक्रमण यायेगु, आक्षत लाया फेतुइगु, गोटुलेगु, भोजनय् आपालं संयम तया च्वनेगु, न्ह्यः मवयेकूसे च्वनेगु, थःगु शरीरयात नं त्याग याना दुःखं निर्वाणयात मामां सुखगु निर्वाणयात अनुभोग याइ । आचार्ययाथे शिल्प सयेका सुखपूर्वक च्वनी । महाराज ! थषे हे निर्वाण सुखया सुख खः । निर्वाणय् दुःख मदु । दुःख मेगु हे वस्तु खः, निर्वाण मेगु हे खः ।”

“साधु, भन्ते नागसेन ! छपिसं गथे धया बिज्यात अथे हे जि

स्वीकार याये ।”

निर्वाणया रूप ब आकारया विषय्य् प्रश्न

“भन्ते नागसेन ! छलपोलं ‘निर्वाण’ ‘निर्वाण’ षका धया विज्यात । छु छपिसं निर्वाणया रूप, आकार, समय अथवा प्रमाणयात उपमा बिया. ब्याख्या याना तर्क व कारण बिया थुइका विज्याये फु ला ?” “महाराज ! निर्वाण्य् क्यने ज्यूगु छुं मडु । रूप, आकार, समय अथवा प्रमाणयात उपमा बिया ब्याख्या याना तर्क व कारण बिया थुइके फइ मखु ।” “भन्ते नागसेन ! जि निर्वाणया रूप, आकार, समय अथवा प्रमाणयात उपमा बिया, ब्याख्या याना, तर्क व कारण बिया थुइके फइ मखु धयागु खँ स्वीकार मयाना । जित उपमा ब कारण बिया खँ थुयेका विज्याहुँ ।” “ज्यू, महाराज ! कारण बिया खँ थुइका बिये । महाराज ! महासमुद्र धयागु वस्तु दु ला ?” “दु, भन्ते ! महासमुद्र धयागु सुनां मस्यू ।”

“महाराज ! सुनां छपिके समुद्र्य् गुलि लः दु, महासमुद्र्य् गुलि जीव च्वना च्वंगु दु षका न्यन धाःसा छपिसं वयात गुलि दु षका लिसः बिया विज्यायेगु ?” “भन्ते नागसेन ! यदि सुनां जिके थ्व प्रश्न न्यन धाःसा जि वयात धाये- ण्य् मनु ! छ न्यने मत्वःगु प्रश्न न्यना च्वन, थ्व प्रश्न अथे तोता छ, पूसास्त्रवे-तापिसं षुकी विचार हे षाःगु मडुनी । महासमुद्र्य् गुलि लः दु सुनां हिसाव याये फइ ? सुनां महासमुद्र्य् गुलि जीव दु षका ल्याः खाये फइ ? - थये षका जि लिसः बिये ।”

“महाराज ! महासमुद्र दयेक दयेकं छपिसं जषे षाय् लिसः बिया विज्यायेगु ? छपिसं ल्याः याना पाय्छि जुइके षाये फये माःगु खः- महासमुद्र्य् गुलि लः दु, गुलि जीव च्वना च्वंगु दु ।” “भन्ते !

ध्व संभव मगू । ध्व प्रश्न न्यनां ज्या ह्यले मडु ।”

“महाराज ! गथे समुद्र दयेक दयेकं नं उकी गुलि लः दु, गुलि जीव च्वना च्वंगु दु धका धाये मफु । महाराज ! अथे हे निर्वाण धयागु दया नं वयागु रूप, आकार, समय अथवा प्रमाणयात उपमा बिया, ब्याख्या याना, तर्क व कारण बिया थुइके फइ मखु । महाराज ! चित्तयात वल्लय् तये फुह्य सुं ऋद्धिमान पुरुषं महासमुद्रय् थुलि लः थुलि जीव दु धका छाय् धाये मफयेमा तर वं नं निर्वाणया रूप, आकार, समय अथवा प्रमाण... कारण बिया थुइके फइ मखु ।”

“महाराज ! छगू मेगु कारण न्यना विज्याहुँ— निर्वाणया रूप, आकार, समय अथवा प्रमाणयात उपमा बिया ब्याख्या याना तर्क व कारण बिया थुइका विइ फइ मखु । महाराज ! देवतापिनि धाय् ‘अरूपकायिक’ धयापि देवतापि दु ला ?” दु, भन्ते ! न्यने दु— देवतापिनि धाय् अरूपकायिक धयापि देवतापि दु ।” महाराज ! छु जपि अरूपकायिक देवतापिनि रूप, आकार, समय अथवा प्रमाणयात उपमा बिया, ब्याख्या याना तर्क व प्रमाण बिया थुइके फइला ?” “भन्ते ! थुइके फइ मखु ।” “महाराज ! अथेसा अरूपकायिक देवता मडु ला ?” “भन्ते ! अरूपकायिक देवतापि अवश्य दु, तर इमिगु रूप, आकार, समय अथवा प्रमाणयात उपमा बिया, ब्याख्या याना, तर्क व कारण बिया थुइके फइ मखु ।” “महाराज ! गथे अरूपकायिक देवतापि दशा नं इमिगु रूप, आकार, समय अथवा प्रमाणयात उपमा बिया... थुइके फइ मखुगु खः । महाराज ! अथे हे निर्वाण धयागु दया नं कारण व उपमा बिया थुइके फइ मखु ।”

“भन्ते नागसेन ! निर्वाण सुखया मुख जक जुइमा (ध्व जि स्वीकार याये) वयागु रूप, आकार, समय अथवा प्रमाणयात उपमा

बिया ब्याख्या याना तर्क व कारण बिया थुइके मफुसां भन्ते ! छुं उपमाया ग्वाहालि कया जूसां निर्वाणया अजागु गुण कयने मफइला नुगु मेमेगु लिसे मिले जू ?" महाराज ! निर्वाणया रूप हे महु, परन्तु उपमाया ग्वाहालि छुं भचा जक जूसां गजागु ब्यागु कयने फइ ।"

"साधु, भन्ते नागसेन ! निर्वाण गजागु घयागु छुं छँ कयना बिज्याहुँ । याकनं घया बिज्याहुँ, थःगु मन्ब, गीतल एवं मधुर बखन रूपी फसं जिगु उत्सुकता रूपी नुगःया जलनयात शान्त याना बिज्याहुँ ।"

"महाराज ! पलेस्वांया छगू गुण निर्वाण लिसे मिले जू । लःया निगू गुण...", वासःया स्वंगू गुण...", महासमुद्रया प्यंगू गुण...", भोजनया न्यागू गुण...", आकाशया क्षिगू गुण...", मणिरत्नया स्वंगू गुण...", श्री खण्डया स्वंगू गुण...", घवः मठेयायेगुया स्वंगू गुण...", व पहाडया च्वकाया न्यागू गुण निर्वाण लिसे मिले जू ।"

"भन्ते नागसेन ! छपिसं पलेस्वांया छगू गुण निर्वाण लिसे मिले जू धका घया बिज्यात, पलेस्वांया निर्वाण लिसे मिले जूगु गुण छु खः?" "महाराज ! गथे पलेस्वां लखं न्हानले अलिप्त जुया च्वनिगु खः, अथे हे निर्वाण फुक्क क्लेशं अलिप्त जुया च्वनी । महाराज ! पलेस्वांमा थ्व हे छगू गुण निर्वाण लिसे मिले जू ।"

"भन्ते नागसेन ! छपिसं लःया निगू गुण निर्वाण लिसे मिले जू धका घया बिज्यात, लःया छुछु निगू गुण निर्वाण लिसे मिले जू ?" महाराज ! गथे लः शीतल जुइगु खः, गर्मी मदयेका विइगु खः, अथे हे निर्वाण नं शीतल जुया च्वनी, फुक्क क्लेशया गर्मीयात मदयेका बिइ । महाराज ! थ्व लःया न्ह्यापांगु पुण निर्वाण लिसे मिले जूगु खः ।

महाराज ! हानं गधे लखं प्यासः चाःपित थकित क्कलान्कपित, ताप्व-
येका च्वंपित, लः त्वने प्याःचाःपित प्यासः लंका विइगु खः । महा-
राज ! अथे हे निर्वाणं मनूतयेगु काम तृष्णा, भव तृष्णा व विभव
तृष्णाया प्यासःयात लंका विइ । महाराज ! लःया थुगु निगूगु गुण
निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! लःया थ्व हे निगूगु गुण निर्वाण
लिसे मिले जू ।

भन्ते नागसेन ! छपिसं वासःया स्वंगू गुण निर्वाण लिसे मिले
जू घका घया विज्यात, वासःया छु छु स्वंगू गुण निर्वाण लिसे मिले
जू ? महाराज ! गधे वासः विषं पीडितपि सत्त्वपित छगू जक बचे
जुइगु उपाय खः, अथे हे क्लेश रूपी विषं पीडितपि सत्त्वपित निर्वाण
छगू जक बचे जुइगु उपाय खः । महाराज ! वासःया थ्व ह्लापांगु
गुण निर्वाण लिसे मिले जू । हानं महाराज ! गधे वासलं फुक्क
रोगया अन्त याइगु खः अथे हे निर्वाणं फुक्क दुःखया अन्त याना
त्रिइ । महाराज ! थ्व वासःया निगूगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू ।
महाराज ! हानं गधे वासः अमृत खः, अथे हे निर्वाण नं अमृत खः ।
महाराज ! वासःया थुगु स्वंगूगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महा-
राज ! वासःया थ्व हे स्वता गुण निर्वाण लिसे मिले जू ।

भन्ते नागसेन ! छपिसं महासमुद्रया प्यंगू गुण निर्वाण लिसे
मिले जू घका घया विज्यात, महासमुद्रया छु छु प्यंगू गुण निर्वाण
लिसे मिले जू ? महाराज ! गधे महासमुद्रं थःथाम् छुं सीह्य तथा
तयंकिइ मखु, अथे हे निर्वाणय् क्लेश च्वने फइ मखु । महाराज !
महासमुद्रया थ्व ह्लापांगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! हानं
गधे महासमुद्र महान व अपरम्पार खः, फुक्क नदी कब्बां वःसां
जाइ मखु, अथे हे निर्वाण नं महान व अपरम्पार खः, फुक्क सत्त्वपि
वःसां नं जाइ मखु । महाराज ! महासमुद्रया सगु निगूगु गुण निर्वाण

लिसे मिले जू । महाराज ! हानं गथे महासमुद्रय् ततःधीपि जीवत च्वनी, अथे हे निवाणय् ततःधीपि विमल, क्षीणान्नव, बली व आत्म-संयमी अर्हत्पि विज्याना च्वनी । महाराज ! महासमुद्रया उगु स्वंगुगु गुण निर्वाणलिसे मिले जू । महाराज ! हानं गथे महासमुद्र नाना प्रकारया अनन्त ततःपवगु तरङ्ग रूपी स्वां नं छाप्पिया च्वनी अथे हे निर्वाण नं नाना प्रकारया अनन्त ततःधंपि शुद्ध विद्या व विमुक्ति स्वां ह्वया च्वनी । महाराज ! महासमुद्रया श्व प्यंगुगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! महासमुद्रया थपि हे प्यंगु गुण निवाण लिसे मिले जू ।

“अन्ते नागसेन ! छपिसं भोजनया न्यागु गुण निर्वाण लिसे मिले जू धका घया विज्यात, भोजनया छु छु न्यागु गुण निर्वाण लिसे मिले जू ?” “महाराज ! गथे भोजनं फुक्क सत्वपिनि प्राणया रक्षा याइ, अथे हे साक्षात् याना काःगु निर्वाणं वृद्ध जुइगु, सिइगुलि रक्षा याना बिइ । महाराज ! भोजनया उगु ह्लापांगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! हानं गथे भोजनं फुक्क सत्वपिनिगु बलया वृद्धि याइगु खः, अथे हे निर्वाणयात साक्षात् यायेवं ऋद्धि-बलया वृद्धि जुइ । महाराज ! भोजनया उगु निगुगु गुण निर्वाणलिसे मिले जू । महाराज ! हानं गथे भोजनं फुक्क सत्वपित सौन्दर्यं दयेका बिइ, अथे हे निर्वाणयात साक्षात्पि सत्वपित सद्गुणया सौन्दर्यं दयेका बिइ । महाराज ! भोजनया उगु स्वंगुगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! हानं गथे भोजनं फुक्क सत्वपिनिगु कष्ट मदयेका बिइगु खः, अथे हे निर्वाणं फुक्क सत्वपिनिगु क्लेश रूपी कष्टयात मदयेका बिइ । महाराज ! भोजनया थुगु प्यंगुगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! हानं गथे भोजनं फुक्क सत्वया नये पित्यागु व दुर्वलतायात मदयेका बिइगु खः, अथे हे निर्वाणं सत्वया फुक्क दुःख नये पित्याःगु व दुर्वलता रूपी क्लेश मदयेका बिइ । महाराज ! भोजनया थुगु

न्यागू गुण निर्वाणलिसे मिले जू । महाराज ! भोजनया थुपि हे न्यागू गुण निर्वाण लिसे मिले जू ।”

“भन्ते नागसेन ! छपिसं आकाशया झिगू गुण निर्वाण लिसे मिले जू घका धया बिज्यात, आकाशया छु छु झिगू गुण निर्वाणलिसे मिले जू ?” “महाराज ! गथे आकाश जन्म जुइ मखु, जीर्ण जुइ मखु, सिइ मखु, च्युत जुइ मखु, उत्पत्ति जुइ मखु, दुर्ज्य जुइ, खुतयेसं खुया काये फइ मखु, मेपिके निर्भर जुइ मखु, स्वच्छन्द जुइ, खुल्ला जुइ व अनन्तगु जुइ । महाराज ! अथे हे निर्वाण नं जन्म जुइ मखु, जीर्ण जुइ मखु, सिइ मखु, च्युत जुइ मखु, उत्पत्ति जुइ मखु, दुर्ज्य जुइ, खुतयेसं खुया काये फइ मखु, मेपिके निर्भर जुइ मखु, स्वच्छन्द जुइ, निरावरण जुइ व अनन्तगु जुइ । महाराज ! आकाशया थुपि हे झिगू गुण निर्वाण लिसे मिले जू ।”,

“भन्ते नागसेन ! छपिसं मणिरत्नया स्वंगू गुण निर्वाणलिसे मिले जू घका धया बिज्यात । मणिरत्नया स्वंगू गुण... छु छु ?” “महाराज ! गथे मणिरत्न कामदद (इच्छा पूरा याना बिइगु) खः, महाराज ! अथे हे निर्वाण नं कामदद खः । महाराज ! मणिरत्नया थुगु न्हापांगु गुण निर्वाणलिसे मिले जू । महाराज ! हानं मणिरत्न लय्ताइकिगु खः, महाराज ! अथे हे निर्वाण नं लय्ताइकिगु खः । महाराज ! मणिरत्नया थुगु निगूगु गुण निर्वाणलिसे मिले जू । महाराज ! हानं मणिरत्न प्रकाशमानगु व तःधंगु ज्या बिइह्यः खः; महाराज ! अथे हे निर्वाण नं प्रकाशमान व तःधंगु ज्या बिइह्यः खः । महाराज ! मणिरत्नया थुगु स्वंगूगु गुण निर्वाणलिसे मिले जू । महाराज ! मणिरत्नया थुपि हे स्वता गुण निर्वाण लिसे मिले जू ।”

“भन्ते नागसेन ! छपिसं ह्याउंगु श्रीखण्डया स्वंगू गुण निर्वाण लिसे मिले जू घका धया बिज्यात, ह्याउंगु श्रीखण्डया स्वंगू गुण...

छु छु ?” “महाराज ! गथे ह्याउंगु श्रीखण्ड दुर्लभ जुडुगु खः, महाराज ! अथे हे निर्वाण नं प्राप्त यायेगु दुर्लभ खः । महाराज ! ह्याउंगु श्रीखण्डया थुगु ह्यापांगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! हानं ह्याउंगु श्रीखण्डया सुगन्धया ज्वः मद्दु, महाराज ! अथे हे निर्वाणया सुगन्धया नं ज्वः मद्दु । महाराज ! ह्याउंगु श्रीखण्डया थुगु हे निगूगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! हानं ह्याउंगु श्रीखण्डयात सज्जनपिसं प्रसंसा याइ । महाराज ! ह्याउंगु श्रीखण्डया थुगु स्वंगूगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू ।

“भन्ते नागसेन ! छपिसं सप्पिमण्ड (मथेयाना तःगु घ्यः) या स्वंगू गुण निर्वाण लिसे मिले जू धका घया बिज्यात, मथेयाना तःगु घ्यःया स्वंगू गुण... छु छु ? महाराज ! गथे मथेयाना तःगु घ्यः वर्णं सम्पन्न खः, महाराज ! अथे हे निर्वाण नं वर्णं सम्पन्न खः । महाराज ! मथेयाना तःगु घ्यःया थुगु ह्यापांगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! हानं गथे मथेयाना तःगु घ्यः गन्ध-सम्पन्न खः, महाराज ! अथे हे निर्वाण नं (शील) गन्ध-सम्पन्न खः । महाराज ! मथेयाना तःगु घ्यःया थुगु निगूगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! हानं गथे मथेयाना तःगु घ्यः रस सम्पन्न खः, महाराज ! अथे हे निर्वाण नं रस सम्पन्न खः । महाराज ! मथेयाना तःगु घ्यः या थुगु स्वंगूगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! मथेयाना तःगु घ्यःया थुपि हे स्वंगू गुण निर्वाण लिसे मिले जू ।”

“भन्ते नागसेन ! छपिसं पहाडया चोकाया न्यागू गुण निर्वाण लिसे मिले जू धका घया बिज्यात, पहाडया चोकाया न्यागू गुण... छु छु ?” “महाराज ! गथे पहाडया चोका तःसकं अच्चुगगत (तःजाः जुडुगु) खः, महाराज ! अथे हे निर्वाण तःसकं तःजाः । महाराज ! पहाडया चोकाया थुगु ह्यापांगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महा-

राज ! हानं पहाडया चोका अचल खः, महाराज ! अथे हे निर्वाण अचल खः । महाराज ! पहाडया चोकाया थुगु निगूगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! हानं पहाडया चोकाय् गये तःसकं थाकु; महाराज ! अथे हे फुक्क क्लेशयात चिडका निर्वाण चोकाय् गये तःसकं थाकु । महाराज ! पहाडया चोकाया थुगु स्वंगूगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! हानं पहाडया चोकाय् ब्याक्क पुसा ह्वइ मखु; महाराज ! अथे हे निर्वाणय् ब्याक्क क्लेश चुलि ह्वइ मखु । महाराज ! पहाडया चोकाया थुगु प्यंगूगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! हानं पहाडया चोका प्रेम व द्वेषं विमुक्त खः, महाराज ! अथे हे निर्वाणय् नं प्रेम व द्वेषं मुक्त खः । महाराज ! पहाडया चोकाया थुगु न्यागूगु गुण निर्वाण लिसे मिले जू । महाराज ! पहाडया चोकाया थुपि हे न्यागू गुण निर्वाण लिसे मिले जू ।”

“साधु, भन्ते नागसेन ! छर्पिसं गथे धया बिज्यात अथे हे जि स्वाकार याये ।”

निर्वाणया साक्षात्कारया विषयय् प्रश्न

“भन्ते नागसेन ! छलपोलपिसं थथे धया बिज्याना च्वन- निर्वाण न अतीत खः, न अनागत खः, न वर्तमान (काल) खः, न उत्पन्न खः, न अनुत्पन्न खः, न उत्पादनीय खः । भन्ते नागसेन ! थन सुं गुह्य सम्यक् प्रतिपन्नम्हं निर्वाणया साक्षात् याइबले वं उत्पन्न (निर्वाण) या साक्षात् याःगु ला अथवा उत्पन्न याना निर्वाणयात साक्षात् याःगु ला ?” “महाराज ! सुं गुह्य सम्यक् प्रतिपन्नम्हं निर्वाणया साक्षात् याइबले वं न त उत्पन्न (निर्वाणया) साक्षात् याःगु खः, उत्पन्न याना हे (निर्वाण) साक्षात् यागु खः । महाराज ! बरू निर्वाण घातुयात सुं गुह्यं सम्यक् प्रतिपन्नम्हं साक्षात् याइ ।”

“भन्ते नागसेन ! थुगु प्रश्नयात तोपुया कना बिज्याये मते । वयात बांलाक चायेका प्रकट याना स्पष्ट याना बिज्याहूँ । इच्छा तथा उत्साह याना बिज्याना छपिसं सिइका तथा बिज्यानागु फुक्कं प्रकट याना बिज्याहूँ । थुगु बिषयय् मनूत मूढ खः, मन थाते मलाःपि खः, संशयल्य् लाःपि खः । दुने दुने मुइगु कं (दोष) यात लिक्का बिज्याहूँ ।”

“महाराज ! निर्वाण घातु शान्त, सुख व प्रणीतगु खः, वयात सम्यक् प्रतिपन्न जुया बुद्ध-उपदेश कथं फुक्क संस्कारयात बांलाक प्रज्ञाद्वारा निर्वाणयात साक्षात्कार याना काइ । महाराज ! गथे शिष्यं गुरुया शिक्षा कया थःह्य थुउथें विद्या सयेका काइ, महाराज ! अथे हे सम्यक् प्रतिपन्न जुया बुद्ध-उपदेशया कथं प्रज्ञाद्वारा निर्वाणयात साक्षात्कार याइ ।

“गथे याना उगु निर्वाणयात खंकेगु ? अनीतित (बिघ्न मद-यत्रं), निरुपद्रव जुइवं, अभय जुइवं, क्षेम जुइवं, शान्त जुइवं, सुख जुइवं, प्रसन्न जुइवं, प्रणीत जुइवं, चित्त शुद्ध जुइवं तथा शीतल जुइवं निर्वाणयात सिइकिगु खः ।

“महाराज ! गथे सुं पुरुष गनं तःधंगु मि नःथाय् लायेवं कुतः याना अनं मुक्त जुया, मि मदुगु थासय् थ्यंका वयात अन तःधंगु सुख प्राप्त जुइ । महाराज ! गथे हे गुह्य सम्यक् प्रतिपन्नह्य खः वं योनिमनसिकार (कारण सहित बांलाक विचार) यायेवं स्वता प्रकारया मिथा सन्तापं मुक्त जुया परम सुख निर्वाणया साक्षात् याइ । महाराज ! गथे थन मि खः, वयात स्वता प्रकारया मि (राग, द्वेष व मोह) सिइकेमाः, थन गथे मीलाह्य पुरुष खः वयात सम्यक् लैय् जुया च्वंहा घका सिइकेमाः । गथे मि मदुगु थाय् खः, अथे हे निर्वाण धका सिइकेमाः ।

“महाराज ! गथे सीर्पि सुं मनू, सर्प व खिचा वांछ्वया तःगु तःसकं ध्वग्गी नवःगु गाःल्य् दुह्य म्वाःह्य मनू ल्हाः तुति संका कोशिस याना ध्वग्गी नवःगु गालं भुक्त जुइ । ध्वग्गी नमवःथाय् थ्यंका वयात तःधंगु सुख लाभ जुइ । महाराज ! अथे हे सुं गुह्य सम्यक् प्रतिपन्न जुया च्वन धाःसा वं योनिसोमनसिकार याना क्लेश रूपी सीह्यया (लाशया) द्वं पिहाँ वया परम सुख निर्वाणया साक्षात् याना काइ । महाराज ! गथे सीह्य खः, अथे हे पञ्च काम गुण धका सिइकेमाः, गथे सीह्याया द्वंय् लाःह्य म्वाःह्य मनू खः, व सम्यक् प्रतिपन्नय् वना च्वंह्य धका सिइकेमाः । गथे ध्वग्गी नमवःगु, सीह्य मदुगु थाय् खः, अथे हे निर्वाण धका सिइकेमाः ।

“महाराज ! गथे सुं ग्याःह्य त्रसितह्य, खाःह्य, विपरीत विशाल चित्तह्य (मन स्वतुमतु स्वह्य) पुरुषं कोशिश याना अनं पिहाँ वया क्वाइगु स्थिरगु, भय मदुगु थासय् थ्यंका तःधंगु सुख प्राप्त याइ । महाराज ! अथे हे गुह्य सम्यक् प्रतिपन्न जुया योनिसोमनसिकार याना भय त्रास रहितह्य जुया परम सुख निर्वाणया साक्षात् याना काइ । महाराज ! गथे भय खः, जाति, जरा, व्याधी मरण व हानं हानं उत्पन्न जुइगु भय धका सिइकेमाः । गथे भयभीतह्य पुरुष खः, वयात अथे सम्यक् प्रतिपन्नय् वना च्वंह्य धका सिइकेमाः । गथे अभयगु थाय् खः अथे हे निर्वाण धका सिइकेमाः ।

महाराज गथे सुं फोहरगु नवःगु भ्यातनालय् लाःह्य मनुखं कोशिश याना नवःगु भ्यातनालं मुक्त जुया परिशुद्धगु व यच्चुगु थासय् थ्यंका परम सुख प्राप्त याइ । महाराज ! अथे हे सम्यक् प्रतिपन्नह्य योनिसोमनसिकार याना क्लेश रूपी नवःगु भ्यातनालं चिला परम सुखगु निर्वाण साक्षात्कार याइ । महाराज ! गुगु थन नवःगु भ्यातना खः, व संसारया लाभ सत्कार व प्रशंसा खः धका सिइकेमाः । गुह्य

यन फोहरय् लाःह्य मनू खः, वयात सम्यक् प्रतिपन्नय् वना च्वंहा
धका सिइकेमाः । गुगु थन परिशुद्धगु व यच्चुगु थाय् खः, व निवर्ण
धका सिइकेमाः ।

सम्यक् प्रतिपन्न जुया सुनां गथे याना निवर्णयात साक्षात्
याइ ? महाराज ! गृह्य सम्यक् प्रतिपन्नहा खः, वं फुक्क संस्कार^१या
प्रवृत्तियात विचार यायां अन जन्म जुया च्वंगु खनी, वृद्ध जुया च्वंगु
खनी, रोग जुया च्वंगु खनी, अले सीना वना च्वंगु खनी । अन छु नं
सुख वा आराम खनी मखु । आदि मध्य व अन्त गन नं छु वस्तुयात
ज्वना च्वने बहः मजूगु खनी ।

महाराज ! गथे सु पुरुषं न्हिच्छियंक मिइ तथा ववाकाःतःगु
ह्याउंक च्याना च्वंगु नैवाराया आदि, मध्य व अन्त गनं नं भाग्य
ल्हाति ज्वने बहःगु खनी मखु । महाराज ! अथे हे सुनां फुक्क
संस्कारया प्रवृत्तियात विचार यायां जन्म जुया च्वंगु खनी, वृद्ध जुया
च्वंगु खनि, रोग जुया च्वंगु खनी, सीना वना च्वंगु खनी । अन छु हे
सुख वा आराम खनी मखु । आदि, मध्य व अन्त गन नं छु वस्तुयात
ज्वना च्वने बहः मजूगु खनी । वं ग्रहण याये बहःगु मखसेलि चित्तय्
अरति (बैराग्य) उत्पन्न जुइ, शरीर छटपते जुइवं थःत थःम्हं
अशरण, अशरणहा तायेका भव चक्रय् त्यानु चाइ

“महाराज ! गथे सु पुरुषं ह्याउंक च्याना च्वंगु मिया द्वय्
लाना थःत असहाय अशरणीभूत जूगु खनी, महाराज ! थथे हे सांसा-
रिक विषय खना वयागु मन फःपुलिइ । चित्तय् अरति (बैराग्य)
उत्पन्न जुइ, शरीर छटपते जुइ, वं थःत थःम्हं अशरण व अशरणहा
तायेका भवचक्रय् त्यानु चाइ ।

१. अनित्य, दुःख व अनात्म ।

“वं फुक्क थासय् भय जक खना वयागु मनय् थुजागु खँ जुइ-
 “अहो ! थ्व संसार च्याना च्वन । ह्याउंक च्याना च्वन । दुःखं
 जाया च्वन । केवल दुःखया दुःखं जक जाया च्वन । यदि सुं थुजागु
 थासं छुटे जुइ यःसा वयागु निरिति परम शान्त व प्रणीत निर्वाण हे
 जक छगू दु, गन फुक्क संस्कार सदाया निरिति बन्द जुइ, फुक्क उपधि
 मदया वनी, तृष्णाया क्षय जुइ, रागया अन्त जुइ (आवागमनं)
 निरोध जुइ । थुकथं आवागमनं छुटे जुइगु पाखे हे चित्त वनी, उखे हे
 श्रद्धा व विश्वास वृद्धि जुइवं आनन्दपूर्वक धया हइ- “जित निस्सरण
 निर्वाण लाभ जुल ।”

/

“महाराज ! गथे थःह्यं मस्यूगु जंगलय् लँ तंह्य खःगु लँपु
 खनेवं लय् ताया घाइ- “अहो ! खःगु लँपु लुल ।” महाराज ! थथे
 हे संसारया भय खना केवल भयया भय जक खंह्य आवागमन छुटे
 जुइगु पाखे चित्त वंह्य उखे हे श्रद्धा व विश्वास वृद्धि जुइवं आनन्द-
 पूर्वक धया हइ- “जित निस्सरण निर्वाण लाभ जुल ।”

“वं निर्वाण प्राप्त यायेगु लँ लुइका, उकिया भावना याइ तथा
 उकि हे गवेषणा याना दृढ जुइ । थःगु फुक्क विचारयात उखे पाखे
 तइ, थःगु फुक्क कुतःयात उखे पाखे तइ, थःगु फुक्क उमंगयात उखे
 पाखे तइ । वया बरोबर ध्यान यायेवं वयागु चित्त संसारिक विषयं
 मुक्त जुया वैराग्य पाखे जक क्वछुइ । महाराज ! वैराग्ययात पूरा
 याना सम्यक् प्रतिपन्नहं निर्वाणयात साक्षात्कार याना काइ ।”

“साधु, भन्ते नागसेन ! छपिसं गथे धया बिज्यात, अथे हे जि
 स्वीकार याये ।”

निर्वाण गुखे धयागु विषयय् प्रश्न

“भन्ते नागसेन ! निर्वाण प्रदेश (च्वनिगु थाय्) पूर्वं

पाखे ला, पश्चिम पाखे ला, उत्तर पाखे ला, दक्षिण पाखे ला वा च्चय् पाखे ला, क्वय् पाखे ला वा व्यथां (विचय्) पाखे ला गन सन्निहित (च्चना च्चनिगु) ?” “महाराज ! निर्वाण प्रदेश (च्चनिगु थाय्) पूर्व पाखे नं मखु, पश्चिम पाखे नं मखु, उत्तर पाखे नं मखु, दक्षिण पाखे नं मखु, च्चय् नं मखु, क्वय् पाखे नं मखु, विचय् नं मखु न गनं च्चनिगु हे खः ।

“भन्ते नागसेन ! यदि निर्वाण प्रदेश (गन नं च्चनिगु थाय्) गनं मद्दु धयागु जूसा निर्वाण धयागु हे मद्दु । निर्वाणया साक्षात्कार यायेगु धयागु मिथ्या खः । थुक्किया निरति कारण कने- भन्ते नाग सेन ! गथे पृथ्वी अन्न सयेकेत बुँ दइ, गन्ध लिकायेत स्वां, क्यब दइ, फल सयेकेत सिमा दइ, हानं रत्न लिकायेत खानि दइ । थन गुहासिया गुजा गुजागु वस्तु माल उजा उजागु थासय् वना उत्पन्न याना काये फु । भन्ते नागसेन ! थथे हे- यदि निर्वाण दु धयागु खःसा निर्वाण यःपिनि वनेगु थाय् दये हे माः । भन्ते ! यदि निर्वाण यःपित उत्पन्न जुइगु थाय् मद्दुसा निर्वाण धयागु छुं वस्तु हे मद्दु घका घाये । निर्वाणया साक्षात्कार याये धयागु मिथ्या खः ।”

“महाराज ! निर्वाण च्चनिगु सन्निहित (थाय्) मद्दु । अथेसां निर्वाण दु । सम्यक् प्रतिपन्नम्हं योनिसोमनसिकारं निर्वाणया साक्षात्कार याना काइ । महाराज ! गथे मि धयागु दु परन्तु मि च्चनिगु थाय् मद्दु, सि नित्वाः घर्षण यायेवं मि पिहीं बइ । महा राज ! अथे हे निर्वाण दु, परन्तु निर्वाण च्चनिगु थाय् मद्दु । सम्यक् प्रतिपन्नम्हं योनिसोमनसिकारं निर्वाणया साक्षात्कार याना काइ ।

“महाराज ! गथे सप्तरत्न धयागु दु- (१) चक्ररत्न, (२) हस्तिरत्न, (३) अश्वरत्न, (४) मणिरत्न, (५) स्त्रीरत्न, (६) गृह-पति रत्न व (७) परिणायक रत्न । परन्तु थुपि रत्न लुया वइगु

खास थाय् मदु । बयागु ब्रत पालन यायेवं हे जक (चक्रवर्ती) जुजु-
यात थुपि रत्न प्राप्त जुइ । महाराज ! अथे हे निर्वाण दु परन्तु
निर्वाण च्वनिगु थाय् मदु । सम्यक् प्रतिपन्नम्हं मोजिसोसन्नसिक्करं
निर्वाणिया साक्षात्कार यान्ताकाइ ।”

“भन्ते नागसेन ! निर्वाण च्वनिगु थाय् मदुसा थ मदुयेसाः ।
तर छु थुजागु थाय् दु ला गन च्वना सम्यक् प्रतिपन्नम्हं निर्वाणिया
साक्षात्कार अथे फइ ।” “दु, महाराज ! अजागु थाय् दु, गन च्वना
सम्यक् प्रतिपन्नम्हं निर्वाणिया साक्षात्कार याये फइ ।” “भन्ते ! व
छु छु थाय् खः, गन च्वना सम्प्रह् प्रतिपन्नम्हं निर्वाण साक्षात्कार
याये फइ ?” महाराज ! थ्व थाय् शील खः । शील्य् प्रतिष्ठित जुया
मनयात वशय् तथा शक व यवनया देशय् च्वना नं, चीन वा विला-
तय् च्वना नं, अलसन्दय् च्वना नं, निकुम्भय् च्वना नं, काशी च्वना
नं, कोसलय् च्वना नं, काश्मीरय् च्वना नं, गन्धारय् च्वना नं, पहा-
डया च्वकाय् च्वना नं, ब्रह्मलोकय् च्वना नं अथवा न्ह्याथाय् च्वना
नं मनुतयेसं निर्वाण साक्षात्कार याये फु । महाराज ! गथे मिखा
दुहा पुरुषं शक वा यवन देशय्, चीन वा विलातय्, अलसन्दय्, निकु-
म्भय्, काशी, कोशल्य्, काश्मीरय्, गन्धारय्, पहाडया च्वकाय्, ब्रह्म-
लोकय् वा न्ह्याथासय् च्वना नं आकाश खं । महाराज ! अथे हे
शीलय् प्रतिष्ठित जुया मनयात वशय् तथा... न्ह्याथासय् च्वना नं
सम्यक् प्रतिपन्नम्हं निर्वाणयात साक्षात्कार याना काये फु ।

“महाराज ! गथे शक वा यवन देशय्... न्ह्याथाय् च्वंसां पूर्व
दिशा दइ, महाराज ! अथे हे शील्य् प्रतिष्ठित जुया मनयात वशय्
तया न्ह्याथाय् च्वना नं सम्यक् प्रतिपन्नम्हं निर्वाणिया साक्षात्कार
याना काये फु ।”

“साधु, भन्ते नागसेन ! छपिसं निर्वाणयात तःसकं बांलाक थुइका बिज्यात । निर्वाणया साक्षात्कार गथे जुइ धयागु खँ कना बिज्यात । शीलयागु गुणयात छगिसं प्रदर्शन याना बिज्यात । ‘धर्मया धर्वाय्’ ब्वेयका बिज्यात । छपिसं धर्मया मिखा चायेका बिज्यात । सुप्रयुक्तपिनि कुतः गुबलें निष्फल जुइ मखु । गणाचार्यं प्रवरम्ह छल-पोलं गथे धया बिज्यात अथे हे जि स्वीकार याये ।

वेस्सन्तर वगं वधचाल ।

Dhamma.Digital

च्चिरं तिट्ठत्तु सद्धमो

अनुवादकया प्रकाशित सफू :-

१. इतिवृत्तक

अनुवादकया अप्रकाशित सफू :-

२. मिलिन्द-प्रश्न

३. लुकमि-शास्त्र

४. लुकमि प्राविधिक शब्द-कोश

५. सुत्तपिटकया छगू सम्पूर्णं निकाय

मिलिन्द-प्रश्न

याकनं हे प्रेसं पिहां वइन ।

प्रतीक्षा याना दिसं ।

Dhamma.Digital

याकू : सुभाष प्रिन्टिङ्ग प्रेस
नकबाहल, धल ।